

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΤΕΥΧΗ Α΄ - Β΄

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΤΟΜΟΣ 38,

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΤΟΜΟΣ 38, ΤΕΥΧΗ Α΄ - Β΄

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2014 - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Α. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ
Ἐπίκουρος Καθηγητὴς Θεολογικῆς Σχολῆς ΑΠΘ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΙΩΑΝΝΗ ΤΟ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ

Α. ΟΙ ΕΟΡΤΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΑΙ Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

«Ἐρωτήσω γάρ σε τολμήσας, ὥσπερ παρόντα, ὁ τοῦ δικαίου κανών, ἡ τῆς ἰσότητος στάθμη, ὁ τῆς πλεονεξίας μέγας ἀντίπαλος, ὃς οὔτ' αὐτὸς δύο χιτῶνας ἠνέσχου τὴν ἀρχὴν κτήσασθαι, πολὺν μὲν οὖν εἰ καὶ ἓνα, καὶ ἡμᾶς τοῖς οὐκ ἔχουσι συμμερίζεσθαι πείθεις. Πῶς οὖν ἐνταῦθα σὺ μόνον ἑτερορρηπὴς τε καὶ ἄνισος, διττὰς μὲν δι' ἔτους σεαυτῷ τὰς μεγίστας τελετὰς καὶ τιμὰς, τοῖς δ' ὁμοτίμους τούτοις καὶ ὁμοδόξοις ἀνὰ μίαν ἑκατέρω τσσαύτην τελεῖσθαι καταδεχόμενος;»¹.

Ἡ παραπάνω ἀποστροφή τοῦ Ἰωάννη Μαυρόποδος², γνωστοῦ λογίου τοῦ ἐνδέκατου αἰῶνα καὶ Μητροπολίτη Εὐχαΐτων, πρὸς τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἓνα κοινὸ τόπο, εὐρύτατα διαδεδομένο στὴ βυζαντινὴ ρητορικὴ³ καὶ τὴν ὑμνογραφία⁴, οὔτε ἀπη-

1. Ἰωάννης Μαυρόπουλος, *Λόγος εἰς τοὺς τρεῖς ἁγίους πατέρας καὶ διδασκάλους, Βασίλειον τὸν Μέγαν, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον*, ἔκδ. P. de Lagarde, *Iohannis Euhaitorum Metropolitanæ quæ in codice Vaticano Graeco 676 supersunt*, Gottingae 1882, σ. 106-107.

2. Γιὰ τὸ βίο καὶ τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Ἰωάννη Μαυρόποδος κλασικὴ παραμένει ἡ μελέτη τοῦ Α. Καρπόζηλου, *Συμβολὴ στὴ μελέτη τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἰωάννη Μαυρόποδος*, [Δωδώνη, παράρτ. 18], Ἰωάννινα 1982. Βλ. ἐπίσης Α. Kazhdan, «Some Problems in the Biography of John Mauropus, I», *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik* 43 (1993) 87-111· ὁ ἴδιος, «Some Problems in the Biography of John Mauropus, II», *Byzantion* 65 (1995) 362-387.

3. Βλ. M. Cunningham, «Dramatic Device or Didactic Tool? The Function of Dialogue in Byzantine Preaching», E. Jeffreys (ἔκδ.), *Rhetoric in Byzantium*, [Society for the Promotion of Byzantine Studies - Publications 11], Burlington 2003, ἀρ. 7, σ. 101-113.

4. Βλ. Θ. Δετοράκης, «Τὸ διαλογικὸ στοιχεῖο στοὺς λειτουργικοὺς ὕμνους», στό:

χει μόνον τις φιλολογικὲς συζητήσεις στοὺς κύκλους τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς του, γνωστῶν ὡς Βασιλειτῶν, Γρηγοριτῶν καὶ Ἰωαννιτῶν, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦσαν στὴ λογιότητα καὶ τὶς ἀρετὲς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν⁵ καὶ σταδιακὰ ἔλαβαν τὴ μορφή ἔριδας ἀποτυπώνει, παράλληλα, μία λειτουργικὴ πραγματικότητα, διαμορφωμένη ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μαυρόποδος, γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου⁶.

Ἡ διαπίστωση αὐτὴ ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὶς μαρτυρίες ποὺ συνάγονται μέσα ἀπὸ τὸ *Συναξάριον Κωνσταντινουπόλεως*, τὴν ἀγιολογικὴ ἐκείνῃ συλλογὴ ποὺ ἀπετέλεσε τὴ βάση γιὰ τὴ βυζαντινὴ ἐορτολογικὴ παράδοσι⁷, ὅπου καταγράφονται πέντε ἡμέρες μνήμης τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, ἐξαίρουμένης τῆς κοινῆς ἐορτῆς του μὲ τοὺς Καππαδόκες πατέρες, Μέγα Βασίλειο καὶ Γρηγόριο τὸ Θεολόγο, γιὰ τὴν ὁποία θὰ γίνεῖ λόγος παρακάτω⁸.

Ἀπὸ τὴν ἐν λόγω συλλογὴ συνάγεται ἡ πληροφορία ὅτι λόγω τῆς θέσπισης τῆς ἐορτῆς τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ στίς 14 Σεπτεμβρίου⁹, ἡ μνήμη τῆς κομῆσεως τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστό-

⁵ Ἰ. Βιβιλάκης (ἐπιμ.), *Στέφανος: Τιμητικὴ προσφορὰ στὸν Βάλτερ Ποῦνχερ*, Ἀθήνα 2007, σ. 385-397. Ἀ. Ζερβουδάκη, «Ὁ διάλογος στὴ λειτουργικὴ ποίηση τοῦ Κανόνα», *Ἀριάδνη* 13 (2007) 49-74.

5. Βλ. σχετικὰ Ἀ. Καρπόζηλος, *Συμβολή*, ὅ.π., σ. 162-164.

6. Γιὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο βλ. C. Baur, *S. Jean Chrysostome et ses oeuvres dans l'histoire littéraire*, Louvain-Paris 1907. Βλ. ἐπίσης καὶ τὴ βιοεργογραφικὴ παρουσίαση τοῦ Σ. Παπαδόπουλου, *Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος*, τ. Α': *Ἡ ζωὴ του, ἡ δράση του, οἱ συγγραφές του*, Ἀθήνα 1999.

7. Γιὰ τὸ *Συναξάριον Κωνσταντινουπόλεως* βλ. κυρίως τὶς μελέτες τοῦ A. Luzzi, *Studi sul Sinassario di Costantinopoli*, [Testi e Studi Bizantino-Neellenici 8], Roma 1995-ὁ ἴδιος, «Synaxaria and the Synaxarion of Constantinople», στο: S. Efthymiadis (ἐκδ.), *The Ashgate Research Companion to Byzantine Hagiography*, τ. II: *Genres and Contexts*, Farnham 2014, σ. 197-208.

8. Γιὰ τὶς ἐορτὲς τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου βλ. τὴν παλαιότερη μελέτη τοῦ F. Van Ommeslaeghe, «La fête de S. Jean Chrysostome dans l'Église grecque», *Analecta Bollandiana* 96 (1978) 338.

9. Βλ. σχετικὰ L. Van Tongeren, *Exaltation of the Cross. Toward in Origins of the Feast of the Cross and the Meaning of the Cross in Early Medieval Liturgy*, [Liturgia Condenda 11], Leuven-Paris 2000. Πρβλ. Κ. Καραϊσαρίδης, «Οἱ ἐορτὲς τοῦ τιμίου Σταυροῦ», στο: *Τὸ Χριστιανικὸν Ἐορτολόγιον. Πρακτικὰ Ἡ Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου στελεχῶν ἱερῶν Μητροπόλεων* (Βόλος 18-20 Σεπτεμβρίου

μου μετατέθηκε κατὰ τὴν 13^η Νοεμβρίου. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συνέδραμε καὶ ἡ κοίμησις τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου ταύτης τῆς μεγαλοπόλεως Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἧς τὴν σεβάσιμον ἑορτὴν, ὡς μὴ δυνατὸν συντελεῖσθαι τῇ ὑψώσει, μετέθηκαν οἱ ἅγιοι πατέρες καλῶς ποιῶντες εἰς τὴν τρισκαιδεκάτην τοῦ νοεμβρίου μηνός, ὡς ἂν ἰδίᾳ τιμᾶται καὶ μεγαλύνηται εἰς δόξαν τοῦ δοξάσαντος αὐτὸν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν»¹⁰. Ἀναφορὰ στὴ μετάθεσι τῆς ἑορτῆς τῆς κοιμήσεως τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἀπαντᾷ ἐκ νέου στὸ *Συναξάριον Κωνσταντινουπόλεως* καὶ εἰδικότερα στὸ συναξαριακὸ ὑπόμνημα τῆς 13^{ης} Νοεμβρίου, ἡμέρα μνήμης τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἁγίου ἀπὸ τὴν ἔξορία. «Μνήμη ἦτοι ὑπερορίας τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου· τελεῖται ἀντὶ τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ διὰ τὸ ταύτην τῇ ὑψώσει τοῦ τιμίου Σταυροῦ συμβαίνειν»¹¹.

Μὲ πτυχεῖς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου του σχετίζονται δύο ἀκόμη ἡμέρες κατὰ τὶς ὁποῖες ἀναγράφεται στὴν παραπάνω συλλογὴ ἡ μνήμη τοῦ ἡ 15^{ης} Δεκεμβρίου ἡμέρα τῆς χειροτονίας του σὲ πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως¹², καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ 26^η Φεβρουαρίου, ἡμέρα ἀνάμνησης τῆς χειροτονίας του σὲ πρεσβύτερο¹³, ἐνῶ τὸ περιεχόμενο τῆς ἑορτῆς τῆς 27^{ης} Ἰανουαρίου ἀντλεῖται ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου του ἀπὸ τὰ Κόμανα τοῦ Πόντου στὴ Βασιλεύουσα, στὸ ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων¹⁴.

Μὲ ἐξαιρέση τὶς μνήμες τῆς 15^{ης} Δεκεμβρίου καὶ τῆς 26^{ης} Φεβρουαρίου, οἱ ὁποῖες πιθανὸν ἀτόνησαν προϋόντος τοῦ χρόνου, ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου ἐξακολουθοῦσε νὰ ἑορτάζεται πανηγυρικά, τόσο κατὰ τὴν 13^η Νοεμβρίου ὅσο καὶ κατὰ τὴν 27^η Ἰανουαρίου, ἐφόσον καταγράφεται σὲ σημαντικὰ λειτουργικὰ Τυπικὰ τῆς μεσοβυζαντινῆς περιόδου, ὅπως

2006), [Ποιμαντικὴ Βιβλιοθήκη 15], Ἀθῆναι 2007, σ. 187-209.

10. H. Delehaye, *Propylaeum ad Acta Sanctorum Novembris. Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, Bruxellis 1902, σ. 46.8-16.

11. H. Delehaye, *Propylaeum*, ὅ.π., σ. 217.36-218.37. Βλ. καὶ J. MATEOS, *Le Typicon de la Grande Église*, [Orientalia Christiana Analecta 165], Roma 1962, σ. 98.25-100.2.

12. H. Delehaye, *Propylaeum*, ὅ.π., σ. 312.22-313.3.

13. H. Delehaye, *Propylaeum*, ὅ.π., σ. 492.26-28.

14. H. Delehaye, *Propylaeum*, ὅ.π., σ. 425.21-427.6. Βλ. καὶ J. Mateos, *Le Typicon*, ὅ.π., σ. 212.24-214.4.

τὸ Τυπικὸ τῆς κωνσταντινουπολιτικῆς Μονῆς Εὐεργέτιδος¹⁵ καὶ τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς τοῦ Σωτήρος στὴ Μεσσήνη¹⁶.

Φαίνεται, μάλιστα, ὅτι ἀπὸ ἀρκετὰ νωρὶς τὸ περιεχόμενο τῶν δύο μεγάλων ἑορτῶν τοῦ Ἁγίου, ἐπενδύθηκε ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἀγιολογικῶν καὶ ἕμνογραφικῶν κειμένων, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν παραγωγή μίας ὀγκωδέστατης γραμματείας γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τὸ ἀπόγειο τῆς ὁποίας ἐντοπίζεται, ὅπως θὰ ἐπισημανθεῖ, κατὰ τὸ δέκατο αἰώνα.

Παρὸλο ποὺ ἡ βυζαντινὴ ἀγιολογικὴ παράδοση γιὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο ἔχει σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ ἀπασχολήσει τὴν ἱστοριογραφματολογικὴ¹⁷, ἀκόμη δὲ καὶ τὴ θρησκευτικὴ ἔρευνα¹⁸, καὶ γιὰ τὴν πλειονότητα τῶν σχετικῶν ἀγιολογικῶν κειμένων διαθέτουμε σήμερα κριτικὲς ἐκδόσεις τους¹⁹, ἐλάχιστα προσεγμένη παραμένει ἡ ἐξίσου πλούσια ἕμνογραφικὴ παραγωγή γιὰ τὶς χρυσοστομικὲς ἑορτές²⁰, ἡ ὁποία συμποσοῦται, μὲ βάση τὴν ἔρευνά μας, σὲ τουλάχιστον

15. R. Jordan, *The Synaxarion of the Monastery of the Theotokos Evergetis*, [Belfast Byzantine Texts and Translations 6.5], Belfast 2000, σ. 192, 484.

16. M. Arranz, *Le Typicon du monastère du Saint-Sauveur à Messine. Codex Messinensis gr. 115 A.D. 1131*, [Orientalia Christiana Analecta 185], Roma 1969, σ. 53, 114. Γιὰ τὴν καταγραφή τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου στὰ Λεξιονάρια κατὰ τὴν 13^η Νοεμβρίου καὶ τὴν 27^η Ἰανουαρίου βλ. Θ. Γιάγκου, «Ὁ κύκλος τῶν ἑορταζομένων ἁγίων καὶ οἱ Κύπριοι ἅγιοι. Προσέγγιση τῆς τάξεως μὲ βάση τοὺς κανόνες καὶ τὰ Λεξιονάρια, στό: ὁ ἴδιος, *Κανόνες καὶ Λατρεία*, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 116 σημ. 38, 117, σημ. 48.

17. Γιὰ τὴ βυζαντινὴ ἀγιολογικὴ παράδοση γιὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο βλ. Πρωτοπρ. Γ. Δράγας, «Τὰ πατερικὰ καὶ βυζαντινὰ Συναξαριακὰ κείμενα ποὺ ἀναφέρονται στὸν ἱερὸ Χρυσόστομο», στό: *Χρυσοστομικὸ Συμπόσιο. Ἡ προσωπικότητα καὶ ἡ θεολογία Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*, Ἀθήνα 2007, σ. 269-332.

18. Βλ. σχετικὰ Ἄ. Κραλίδης, «"Ποίας θρησκείας πέλεις?": Εἰδωλολατρικὲς θρησκείες καὶ δοξασίες στοὺς Βίους τοῦ Χρυσοστόμου», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης Τμ. Ποιμ. & Κοιν. Θεολογίας* 9 (2004) 161-211.

19. F. Halkin, *Douze récits byzantins sur saint Jean Chrysostome*, [Subsidia Hagiographica 60], Bruxelles 1977.

20. Τὰ ἐν λόγῳ ἕμνογραφικὰ κείμενα μελέτησε ἐξ ἐπόψεως γλώσσας καὶ ὕφους ὁ Χ. Θέμελης, «Ἡ κοσμητικὴ φρασεολογία εἰς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον ἐν τῇ ἐν χρήσει ἕμνογραφίᾳ», *Θεολογία* 28 (1957) 173-189, ἐνῶ καταγραφή καὶ ἱστορικὸ σχολιασμὸ τῶν μαρτυριῶν ποὺ συνάγονται ἀπὸ αὐτὰ σὲ σχέση μὲ τὴν ἐξορία τοῦ Ἁγίου πραγματοποιοῖσῃ ἡ Μ. Χρόνη-Βακαλοπούλου, «Ἑμνογραφικὲς ἀναφορὲς στὴν ἐξορία τοῦ Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου», *Κληρονομία* 37 (2005-2013) 443-464.

χιστον 159 μείζονες και ελάσσονες ύμνογραφικές συνθέσεις, αριθμὸς ποὺ ἂν μὴ τι ἄλλο ἀποτυπώνει ἐναργῶς τὴ διαχρονικὴ τιμὴ ποὺ ἀποδόθηκε στὸ χρυσορρήμονα πατριάρχη μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου.

Τὰ κείμενα αὐτὰ ἀντιπροσωπεύουν ὅλα σχεδὸν τὰ εἶδη τῆς ύμνογραφικῆς γραμματείας καὶ φέρονται ὑπὸ ὀνόματα διακεκριμένων βυζαντινῶν ύμνογράφων· ὑπὸ τὸ ὄνομα, λόγου χάρι, τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ²¹ παραδίδεται κοντάκιο στὴ μνήμη του, γιὰ τὸ ὅποιο, ὡστόσο, ἐγείρονται ζητήματα πατρότητας²², ἐνῶ στὸν ἅγιο Θεόδωρο τὸ Στουδίτη, ποιητὴ καὶ ἐνὸς ἐπιγράμματος²³ γιὰ τὸ Χρυσόστομο²⁴, καὶ στὸ Γεώργιο Νικομηδεῖας²⁵ ἀποδίδονται μὲ ἐπιφύλαξη δύο ἐπίσης χρυσοστομικὰ κοντάκια.

Τὸ εἶδος, ὅμως, ἐκεῖνο μέσω τοῦ ὁποῖου ὁ ἱερός Χρυσόστομος ὑμνήθηκε ὅσο κανένας ἄλλος Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ὁ κανόνας καί, ὅπως φαίνεται καὶ στὸν κατάλογο ποὺ παραθέτουμε στὴ συνέχεια, ὁ ἀριθμὸς τους ἀνέρχεται στοὺς εἴκοσι ἐπτὰ. Οἱ περισσότεροι ἀποτελοῦν ἔργα γνωστῶν βυζαντινῶν ύμνογράφων καὶ ἴσως ὁ ἀρχαιότερος προέρχεται ἀπὸ τὴ γραφίδα τοῦ πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ

21. Γιὰ τὸ Ρωμανὸ τὸ Μελωδὸ καὶ τὰ συναφῆ μὲ τὸ ἔργο του προβλήματα βλ. τὴ μελέτη τοῦ J. Koder, *Romanos Melodos. Die Hymnen, übersetzt und erläutert*, I, [Bibliothek der griechischen Literatur 62], Stuttgart 2005, σ. 25-48, ὅπου συγκεντρῶμένη καὶ ἡ παλαιότερη βιβλιογραφία.

22. Βλ. Ν. Λιβαδάρας, *Τὸ πρόβλημα τῆς γνησιότητος τῶν ἀγιολογικῶν ὕμνων τοῦ Ρωμανοῦ*, [Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ Ὕμνοι, παράρτ. IV], Ἀθήναι 1959, σ. 97-99. Ἰ. Πολέμης - Ἐ. Μίνεβα, *Βυζαντινὰ ὕμνογραφικὰ καὶ ἀγιολογικὰ κείμενα*, Ἀθήναι 2016, σ. 146-147.

23. P. Speck, *Theodoros Studites Jamben auf verschiedene gegenstände. Einleitung, kritischer text, Übersetzung und Kommentar*, [Supplementa Byzantina 1], Berlin 1968, σ. 227 ἀρ. LXXII. Ἄξιζε νὰ σημειώσουμε ὅτι κατὰ τὸν 9ο αἰῶνα ἡ ἐορτὴ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου ἐτελεῖτο πανηγυρικὰ στὴ μονὴ Στουδίου, ὅπως συνάγεται ἀπὸ σχετικὴ μαρτυρία ποὺ ἐντοπίζεται στὴν ὑπ' ἀριθμ. 42 Μικρὴ Κατήχηση τοῦ ἁγίου Θεοδώρου· βλ. E. Auvray, *Sancti Patris Nostri et Confessoris Theodori Studitis Praepositi Parva Catechesis*, Paris 1891, σ. 153.11-12. Πρβλ. Δ. Κακλαμάνος, *Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης καὶ τὸ ἀγιολογικὸ του ἔργο. Συμβολὴ στὴ μελέτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας τῆς μεσοβυζαντινῆς περιόδου*, [Διδ. Διατριβή], Θεσσαλονίκη 2016, σ. 273.

24. Δ. Καλαμάκης, «Ἀγιολογικοὶ Ὕμνοι ἐπώνυμων ποιητῶν», *Παρνασσὸς* 36 (1994) 428-429. Βλ. καὶ Δ. Κακλαμάνος, *Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης*, ὅ.π., σ. 213.

25. Δ. Καλαμάκης, «Ἀγιολογικοὶ Ὕμνοι», ὅ.π., 424-425. Πρβλ. Ἰ. Πολέμης - Ἐ. Μίνεβα, *Βυζαντινὰ ὕμνογραφικὰ*, ὅ.π., σ. 197-198.

Α', τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἀναγράφεται στὴν ὥα τοῦ φύλλου 137ν τοῦ κώδικα Parisinus gr. 259, τοῦ μοναδικοῦ γνωστοῦ φορέα παράδοσης τοῦ ἐν λόγῳ κανόνα. Ἐὰν καὶ ὁ συγκεκριμένος κανόνας δὲν συμπεριλαμβάνεται στοὺς καταλόγους τῶν ἔργων τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ, ἐσωτερικὲς ἐνδείξεις ἐνθαρρύνουν τὴν ἀπόδοσή του σ' αὐτόν, ὅπως ὑποστηρίζουμε σὲ ἄλλη μελέτη μας ὅπου προβαίνουμε σὲ μία νέα, κριτικὴ ἔκδοσή του.

Κανόνες, ἐπίσης, γιὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο συνέθεσαν οἱ Ἀνδρέας Κρήτης, Θεοφάνης ὁ Γραπτὸς καὶ Γεώργιος Νικομηδείας. Τὸ πρόσωπο, ὅμως, ἐκεῖνο ποὺ ἐπιδόθηκε στὴ συγγραφή χρυσοστομικῶν κανόνων ὑπῆρξε ὁ ὄσιος Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος, ὁ παραγωγικότερος βυζαντινὸς κανονογράφος²⁶, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου παραδίδεται μία σειρά κατ' ἦχον κανόνων²⁷, μὲ ἐκεῖνον τοῦ β' ἦχου νὰ λανθάνει. Ἀπὸ τὰ χειρόγραφα ποὺ τοὺς παραδίδουν, τὰ ὁποῖα συνιστοῦν Παρακλητικὲς, ὑπεμφαίνεται μία προσπάθεια ἐνταξίης τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου στὸ βιβλίον τῆς Παρακλητικῆς καὶ ἀπὸ ἐνδείξεις τοὺς προκύπτει ὅτι ἡ μνήμη του καταγράφεται εἴτε τὴν Παρασκευὴ τῆς περιόδου τοῦ α' ἦχου, εἴτε τὴν Πέμπτη τῶν ἐβδομάδων τῶν ὑπόλοιπων ἠχῶν, ἢ μὲ βάση τὴν Παρακλητικὴ τοῦ χειρογράφου Sinaiticus gr. 783 τὴν Τετάρτη κάθε ἐβδομάδος. Δὲν ἀποκλείεται, μάλιστα, τὸ ἐγχείρημα αὐτὸ νὰ ὀφείλεται στὸν ὄσιο Ἰωσήφ τὸν Ὑμνογράφο, πρόσωπο τοῦ ὁποίου ἡ συμβολὴ στὴ διαμόρφωση τοῦ συγκεκριμένου λειτουργικοῦ βιβλίου εἶναι ἀδιαμφισβήτητη, ὅπως διαφαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν ἐξαιρετικὰ μεγάλο ἀριθμὸ κανόνων ποὺ τοῦ προσγράφονται καὶ

26. Γιὰ τὸ ὑμνογραφικὸ ἔργο τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου βλ. Ε. Τομαδάκης, *Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος. Βίος καὶ ἔργον*, [«Ἀθηνᾶ» Σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας - Σειρὰ Διατριβῶν καὶ Μελετημάτων 11], ἐν Ἀθήναις 1971 (Ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς κανόνες του πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου βλ. σ. 126, ἀρ. 94-96, 143, ἀρ. 175)· Ε. Κουσουλῆ, «Προσθηκαὶ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἔργων Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου», *Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* 53 (2007-2009) 218-302. Γιὰ τὴν συμβολὴν του στὴν προώθηση τῆς μνήμης τῶν Ἁγίων μέσω τῆς σύνθεσης κανόνων βλ. Ν. Patterson-Sevcenko, «Canon and Calendar: the Role of a Ninth-Century Hymnographer in Shaping the Celebration of the Saints», L. Brubaker (ἐπιμ.), *Byzantium in the Ninth Century: Dead or Alive?*, Aldershot 1998, σ. 101-114.

27. Γιὰ τὸ θέμα τῆς ὀκταηχίας στὴν Ὑμνογραφία βλ. Ἄ. Ἀλγιζάκης, *Ἡ ὀκταηχία στὴν ἑλληνικὴ λειτουργικὴ ὑμνογραφία*, Θεσσαλονίκη 1985. Πρὸβλ. Πρωτοπρ. Σ. Ἀντωνίου, *Εἰσαγωγή στὴν θεωρίαν καὶ μορφολογίαν τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ στὴν Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία*, Θεσσαλονίκη 2013, σ. 301-312.

έντοπίζονται σὲ χειρόγραφες καὶ ἔντυπες Παρακλητικῆς²⁸, μὲ πλέον χαρακτηριστικὸ τὸ παράδειγμα τῶν κατ' ἦχον κανόνων τοῦ ἁγίου Νικολάου ποὺ ψάλλονται κάθε Πέμπτη²⁹.

Ἀξίζει στὸ σημεῖο αὐτὸ παρενθετικὰ νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ προσπάθεια εἰσαγωγῆς τῆς μνήμης τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου στὴν Παρακλητικὴ³⁰ εἶναι πιθανὸ νὰ συνδέεται μὲ τὴν ἐορτολογικὴ ἔξαρση ποῦ, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, παρατηρεῖται κατὰ τὸν δέκατο καὶ ἐνδέκατο αἰῶνα γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπό του καὶ εὐλόγα θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι πρόκειται γιὰ παράδοση ποὺ κατὰ τὸν ἐνδέκατο αἰῶνα εἶχε ἐπικρατήσει· πρὸς αὐτὴν τὴν ὑπόθεση ὁδηγεῖ ἀβίαστα τὸ γεγονὸς ὅτι στὶς τυπικῆς διατάξεις ποὺ περιλαμβάνονται στὸ λειτουργικὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς Εὐεργετίδος τοῦ ἐνδέκατου αἰῶνα καὶ ἀφοροῦν στὴν τέλεση τῆς ἀκολουθίας τῶν ἐορτῶν τοῦ Ἁγίου, μαρτυρεῖται γιὰ τὴν μὲν ἐορτὴ τῆς 13^{ης} Νοεμβρίου ἢ ψαλμῳδία ἑνὸς κανόνα ἐκ τῆς Ὀκτωήχου³¹, ἐνῶ στὴν Ὀκτώηχο παραπέμπει ὁ συντάκτης τοῦ ἴδιου Τυπικοῦ γιὰ τὴν ψαλμῳδία δύο κανόνων κατὰ τὴν τέλεση τῆς ἐορτῆς τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου του³². Ἡ παραπάνω ὑπόθεση ἐνισχύεται περισσότερο ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι στὸν ἐνδέκατο αἰῶνα χρονολογοῦνται καὶ οἱ Σιναϊτικοὶ κώδικες 778 καὶ 783 στοὺς ὁποίους περιέχονται οἱ ἐν λόγω κανόνες³³, ἐνῶ

28. Βλ. Ε. Τομαδάκης, *Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος*, ὅ.π., σ. 187-200.

29. Γιὰ τοὺς κανόνες αὐτοὺς βλ. Ε. Τομαδάκης, *Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος*, ὅ.π., σ. 187, ἀρ. 390, 189, ἀρ. 399, 191, ἀρ. 407, 193, ἀρ. 415, 196, ἀρ. 431, 197 ἀρ. 439, 199, ἀρ. 449. Πρβλ. Ρ. Paschos, «Saint Nicolas dans l'hymnographie byzantine», *Θεολογία* 57 (1986) σ. 413-414. Κατ' ἦχον κανόνες γιὰ τὸν ἅγιο Νικόλαο συνέθεσαν, ἐπίσης, ὁ ἱερὸς Φώτιος (βλ. Δ. Στρατηγόπουλος, *Ὁ ἱερὸς Φώτιος ἕμνογράφος τοῦ ἁγίου Νικολάου*, [Βυζαντινὴ Γραμματεία 6], Ἀθήνα 2009) καὶ ὁ Ἰωάννης Μαυρόπουλος (βλ. Ἄ. Παναγιώτου, *Ὁ Ἰωάννης Μαυρόπουλος ἕμνογράφος τοῦ ἁγίου Νικολάου*, [Βυζαντινὴ Γραμματεία 5], Ἀθήνα 2008).

30. Γιὰ τοὺς ἐμπειροχόμενους κανόνες στὶς χειρόγραφες Παρακλητικῆς βλ. Ε. Τομαδάκης, «Κανόνες τῆς Παρακλητικῆς», *Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* 39-40 (1973) 253-274 ὁ ἴδιος, «Ἀνέκδοτοι καὶ ἐλλιπῶς ἐκδεδομένοι ἁσματικοὶ κανόνες τῆς Παρακλητικῆς παραδιδόμενοι ὑπὸ Σιναϊτικῶν χειρογράφων», *Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* 53 (2007-2009) 49-102.

31. Βλ. R. Jordan, *The Synaxarion of the Monastery of the Theotokos Evergetis*, [Belfast Byzantine Texts and Translations 6.5], Belfast 2000, σ. 192.

32. Βλ. R. Jordan (ἔκδ.), *The Synaxarion*, ὅ.π., σ. 486.

33. Γιὰ τὰ χειρόγραφα αὐτὰ βλ. V. Gardthausen, *Catalogus codicum graecorum Sinaiticorum*, Oxonii 1886, σ. 167-168· M. Kamil, *Catalogue of all manuscripts in the*

ἐξίσου ισχυρὸ τεκμήριο πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση ἀποτελοῦν καὶ οἱ κατ' ἤχον κανόνες ποὺ συνέθεσε κατὰ τὴν ἴδια περίοδο ὁ Ἰωάννης Μαυροπόπουλος, γιὰ τοὺς ὁποίους θὰ γίνῃ λόγος παρακάτω.

Κατὰ τὸ δέκατο καὶ τὸν ἐνδέκατο αἰῶνα, ἄλλωστε, ἡ ὑμνογραφικὴ παραγωγή γιὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο αὐξάνεται γεωμετρικά. Πρόκειται γιὰ ἐποχὴ ἐορτολογικῆς ἐξαρσης γύρω ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου του, τὸ ὁποῖο ἦταν θησαυρισμένο στὸ ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων³⁴, ὅπως τεκμαίρεται ἀπὸ τὸν ἐξαιρετικὰ μεγάλο ἀριθμὸ ἀγιολογικῶν κειμένων ποὺ συντάσσονται ἀπὸ ἐπιφανεῖς βυζαντινοὺς λογίους, προκειμένου νὰ ἐκφωνηθοῦν κατὰ τὴν τέλεση τῆς παραπάνω ἐορτῆς³⁵. Παράλληλα, τὴν ἴδια περίοδο συγκροτοῦνται καὶ οἱ πρῶτες Ἐκλογὲς χρυσοστομικῶν κειμένων, ἔργο ποὺ πιθανὸν ὀφείλεται σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς λογίους τοῦ κύκλου τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Ζ΄ Πορφυρογέννητου, τὸ Θεόδωρο Δαφνοπάτη³⁶.

Στὸν ἐμπνευστὴ τῆς πνευματικῆς ἀναγέννησης ποὺ συντελεῖται στὴν ἐποχὴ τῶν Μακεδόνων³⁷, τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο Ζ΄ Πορφυ-

Monastery of St. Catharine on Mount Sinai, Wiesbaden 1970, σ. 103. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ὁ ὑπ' ἀριθμ. 783 Σιναϊτικὸς κώδικας, ὅπου περιλαμβάνονται γιὰ πρώτη φορὰ κατ' ἤχον κανόνες τοῦ ἱεροῦ Φωτίου στὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη καὶ στὸν ἅγιο Νικόλαο· βλ. Κ. Μανάφης, «Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἄγνωστοι ὀκτώηχοι κανόνες εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον», στὸ: *Μνήμη ἁγίων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Μεγάλου Φωτίου ἀρχιεπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως. Πρακτικὰ ἐπιστημονικοῦ Συμποσίου (14-17 Ὀκτωβρίου 1993)*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 494 Πρβλ. Δ. Στρατηγόπουλος, *Ὁ ἱερὸς Φώτιος*, ὅ.π., σ. 12-17.

34. Γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου κλασικὴ παραμένει ἡ μελέτη τοῦ Α. Rocchi, «Lipsanologia o Storie delle Reliquie di S. Giovanni Crisostomo», στὸ: *Χρυσοστομικά. Studi e ricerche intorno a s. Giovanni Crisostomo a cura del comitato per il XV centenario della sua morte*, Roma 1908, σ. 1039-1140. Βλ. ἐπίσης, Ἀρχιμ. Μ. Ψωμάς, «Χρυσοστομικὴ Λειψανολογία», στὸ: *Χρυσοστομικὸ Συμπόσιο*, ὅ.π., σ. 245-267.

35. Γιὰ τὰ κείμενα αὐτὰ βλ. Χ. Στεργιοῦλης, *Λόγοι στὴν ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Συμβολὴ στὴ μελέτη τῆς ταφικῆς ἐπίδεικτικῆς οριτορικῆς τῶν Βυζαντινῶν*, [Βυζαντινὰ Κείμενα καὶ Μελέτες 52], Θεσσαλονίκη 2009.

36. Βλ. Θ. Ἀντωνοπούλου, *Βυζαντινὴ Ὀμιλητικὴ. Συγγραφεῖς καὶ Κείμενα*, Ἀθήνα 2013, σ. 36.

37. Βλ. Ρ. Lemerle, *Ὁ πρῶτος βυζαντινὸς οὐμανισμὸς. Σημειώσεις καὶ παρατηρήσεις γιὰ τὴν ἐκπαίδευση καὶ τὴν παιδεία στὸ Βυζάντιο ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ 10^ο αἰῶνα*, (μτφρ. Μ. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου), Ἀθήνα ³2001, σ. 241-276 ὁ ἴδι-

ρογέννητο, προσγράφονται, πέραν τοῦ ἑνὸς ἐγκωμιαστικοῦ Λόγου στὴν ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (BHG 878d)³⁸, κείμενο γιὰ τὸ ὁποῖο ἐγείρονται ζητήματα πατρότητας³⁹, δύο ἐπίσης κανόνες⁴⁰, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ψαλλόταν κατὰ τὴν 14^η Σεπτεμβρίου⁴¹, καὶ ὁ δεύτερος κατὰ τὴν παννυχίδα τῆς ἑορτῆς τῆς 13^{ης} Νοεμβρίου, ὅπως καταγράφεται στὴν τυπικὴ διάταξη ποὺ παρατίθεται γιὰ τὴ συγκεκριμένη ἑορτὴ στὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς Εὐεργετιδος⁴². Οἱ δύο αὐτοὶ κανόνες ἀποτελοῦν ἐνδείξεις τῆς ἰδιαίτερης τιμῆς ποὺ ὁ Πορφυρογέννητος ἀπέδιδε στὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο, ὅπως πιστοποιεῖται, καὶ ἀπὸ μία σύγχρονή του ἱστορικὴ πηγὴ, τὸ *Συνεχιστὴ Θεοφάνους*, ὅπου καταγράφεται ἡ σημαντικὴ μαρτυρία ὅτι ὁ Πορφυρογέννητος «ἠγάπησεν ὡς ἄλλος οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ πιστῶν, καὶ μνήμη λαμπροτάτη τετίμηκεν καὶ τὸ εὐφρὺς τοῦ Χρυσοστόμου, ἐπαινῶν τὴν συνθήκην τῶν λόγων καὶ περιβολῶν καὶ τὰ τῶν κύκλων σχοινοτενῆ καὶ ἐνθυμημάτων, ἐν οἷς τὸν τῆς μετανοίας κήρυκα λαμπρῶς καὶ ἀγλαῶς ἐμεγάλυνεν»⁴³.

Τὰ τελευταῖα, ἐπώνυμα τουλάχιστον, ὑμνογραφικὰ κείμενα ποὺ συντάχθηκαν γιὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο κατὰ τὴ μέση βυζαντινὴ

ος, «L'encyclopédisme à Byzance à l'apogée de l'empire de, et particulièrement sous Constantin Porphyrogénète», *Cahiers d'histoire mondiale* 9 (1966) 596-616.

38. Κ. Δυοβουνιώτης (ἔκδ.), «Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου Λόγος ἀνέκδοτος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν* 1 (1920) 303-319 (κείμενο σ. 306-319). Τὴ χειρόγραφη παράδοση, τὶς πηγές καὶ τὴ λογοτεχνικὴ δομὴ τοῦ κειμένου μελέτησε ὁ Χ. Στεργιούλης, *Λόγοι στὴν ἀνακομιδὴ*, ὅ.π., σ. 108-109, 127-129, 181-191. Βλ. ἐπίσης καὶ τὶς παρατηρήσεις τῆς Θ. Ἀντωνοπούλου, *Βυζαντινὴ Ὀμιλητικὴ*, ὅ.π., σ. 131-132.

39. Βλ. Θ. Ἀντωνοπούλου, *Βυζαντινὴ Ὀμιλητικὴ*, ὅ.π., σ. 131-132.

40. Βλ. Α. Ἀλυγιάκης, «Ἡ βασιλικὴ Ὑμνογραφία (στ' - ι' αἰ.)», στὸ: *ΚΔ' Δημήτρια: Γ' Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο "Χριστιανικὴ Θεσσαλονίκη - Ἀπὸ τῆς Ἰουστινιανείου ἐποχῆς ἕως καὶ τῆς Μακεδονικῆς Δυναστείας"*, Θεσσαλονίκη 1991, σ. 233.

41. Γιὰ τὰ χειρόγραφα Μηναιὰ ποὺ περιλαμβάνουν αὐτὸν τὸν κανόνα στὴν ἀκολουθία τῆς 14^{ης} Σεπτεμβρίου βλ. Ἐ. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον ἀνέκδοτων βυζαντινῶν ἀσματικῶν Κανόνων*, Ἀθῆναι 1996, σ. 45, σημ. 39.

42. R. Jordan, *The Synaxarion*, ὅ.π., σ. 192.

43. *Συνεχιστὴς Θεοφάνους*, ἔκδ. I. Bekker, *Theophanes Continuatus. Ioannes Cameniata, Symeon Magister, Georgius Monachus*, [Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae], Bonnae 1838, σ. 457.18-22.

ντινή περίοδο, είναι οί κατ' ἤχον κανόνες ποὺ συνέθεσε στὴ μνήμη του ὁ Ἰωάννης Μαυρόπουλος, ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, καὶ τελευταῖος, ὅπως ἔχει ὑποστηριχθεῖ, μεγάλος βυζαντινὸς ὕμνογράφος⁴⁴, γεγονὸς ποὺ ἐνδεχομένως σχετίζεται μὲ τὴν καθιέρωση τοῦ κοινοῦ ἐορτασμοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποία ἀναπτύχθηκε σταδιακὰ μία ἰδιαίτερη ἀγιολογικὴ καὶ ὕμνογραφικὴ φιλολογία⁴⁵, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει μὲ τὴν παρακμὴ τῆς ὕμνογραφίας ποὺ σημειώνεται ἀπὸ τὸν ἐνδέκατο αἰῶνα καὶ ἐντεῦθεν⁴⁶. Τὴν ἴδια παρατήρηση, ἐξάλλου, θὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε καὶ γιὰ τὴ σχετικὴ ἀγιολογικὴ παραγωγή, ἀφοῦ μὲ ἐξαίρεση ἕναν ἐγκωμιαστικὸ Λόγο ποὺ συμπεριέλαβε ὁ ὄσιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος στὴν *Πανηγυρικὴ* του⁴⁷, κανένα ἄλλο ἀγιολογικὸ κείμενο δὲν συντάσσεται πρὸς τιμὴν του κατὰ τὸν ἐνδέκα-

44. F. D'Aiuto, *Tre canoni di Giovanni Mauropode in onore di santi militari*, [Supplemento n. 13 al «Bollettino dei Classici»], Accademia nazionale dei Lincei 1994, σ. 20. Πρβλ. Ἐ. Σωτηροῦδη, *Ἡ ἀγιολογικὴ παραγωγή κατὰ τὸν 11^ο αἰῶνα, Ἡ περίπτωση τοῦ Ἰωάννη Μαυρόποδος*, [Διδ. Διατριβή], Θεσσαλονίκη 2012, σ. 40. Γιὰ τὸ ὕμνογραφικὸ ἔργο τοῦ Ἰωάννη Μαυρόποδος βλ. J. Hussey, «The Canons of John Mauropus», *The Journal of Roman Studies* 37 (1947) 70-73· F. D'Aiuto, *Tre canoni*, ὁ.π., σ. 20-25.

45. Γιὰ τὴ δημιουργία καὶ ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῆς ἐορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν βλ. E. Lamerand, «La fête des trois hiérarques dans l'Église grecque», *Bessarione* 4 (1898-1899) 164-176· S. G. Mercati, «Presunti Giambi di Demetrio Triclinio sulla festa dei Tre Gerarchi Basilio, Gregorio Nazianzeno e Giovanni Crisostomo», *Miscellanea liturgica in honorem L. Cuniberti Mohlberg*, τ. 1, Roma 1948, σ. 420-427· K. Μπόνης, *Ἰωάννου Μητροπολίτου Εὐχαΐτων τοῦ Μαυρόποδος (1Α^ο αἰ.)*, Ὁ Κανὼν εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας καὶ ἡ δογματικὴ τοῦτου σημασία, Ἀθήνα 1967· Π. Χρήστου, «Ὁ Χρυσόστομος καὶ οἱ Καπαδόκων Πατέρες», *Συμπόσιον. Studies on St. John Chrysostom*, Thessaloniki 1973, σ. 13-22· Ἄ. Καρπὸζης, *Συμβολή*, σ. 162-166· K. Μητσάκης, «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες στὴ βυζαντινὴ ὕμνογραφία», *Τὸ ἐμψυχὸν ὕδωρ (Μελέτες μεσαιωνικῆς καὶ νεοελληνικῆς φιλολογίας)*, [Κριτικὴ - Μελετήματα 10], Ἀθήνα 1983, σ. 186-190· Ἰ. Φουντούλης, «Ἡ ἐορτὴ καὶ ἡ Ἀκολουθία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν», *Γρηγόριος Παλαμᾶς τχ. 739* (Σεπτ.-Ὀκτ. 1991) 699-714· Γ. Στάθης, «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες ὕμνολογοῦμενοι καὶ μελωδοῦμενοι», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν* 33 (1998) 245-263· Ἐ. Σωτηροῦδη, *Ἡ ἀγιολογικὴ παραγωγή*, ὁ.π., σ. 147-149.

46. Βλ. Ἰ. Πολέμης - Ἐ. Μίνεβα, *Βυζαντινὰ ὕμνογραφικά*, ὁ.π., σ. 27.

47. Ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸν Θ. Γιάγκου, στό: Ν. Παπατριανταφύλλου-Θεοδωρίδη - Θ. Γιάγκου, *Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστοῦ Συγγράμματα*, τ. Γ': *Πανηγυρικὴ Α'*, Πάφος 1999, σ. 391-407.

το και δωδέκατο αιώνα, γεγονός που ωστόσο δεν αποτελεί είδοποιό διαφορὰ τῆς περιπτώσεως τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀπὸ ἄλλους μεγάλους ἁγίους τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων, ἀλλὰ προφανῶς ὀφείλεται στὴν ὕφεση ποὺ κατὰ τὴν ἐν λόγω περίοδο παρατηρεῖται στὸ χῶρο τῆς Ἀγιολογίας, ὅταν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν βυζαντινῶν λογίων θὰ ἐπικεντρωθεῖ ὄχι τόσο στὴ σύνταξη νέων ἀγιολογικῶν κειμένων, ὅσο στὴ συγκρότηση ἀγιολογικῶν συλλογῶν⁴⁸.

Τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ σύνταξη ὑμνογραφικῶν κειμένων γιὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο θὰ ἐκδηλωθεῖ ξανὰ κατὰ τὴν ὀψιμη παλαιολόγεια περίοδο, ὅταν ὁ χρυσορρήμων πατριάρχης θὰ ἀποτελέσει πρότυπο σύγκρισης γιὰ σημαίνουσες προσωπικότητες τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ὅπως ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἀθανάσιος Α΄ καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς, στοὺς ὁποίους ἀποδόθηκε ὁ χαρακτηρισμὸς «ὁ νέος Χρυσόστομος»⁴⁹. Στὴν περίπτωση, μάλιστα, τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τὸν ὁποῖο ὁ βιογράφος του Φιλόθεος Κόκκινος ἀποκαλεῖ «ὁμότροπόν τε καὶ προσφιλή καὶ σύνοικον» τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου⁵⁰, ἡ παραπάνω σύγκριση φαίνεται ὅτι δὲν ἀποτελοῦσε ἀπλῶς ἓναν κοινὸ ἀγιολογικὸ τόπο, εὐρύτατα διαδεδομένο στὴν Ἀγιολογία τῆς παλαιολόγειας περιόδου, ἀλλὰ ἀποτυπώνεται καὶ στὴ λειτουργικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας: ἐνδεικτικὸ πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση εἶναι τὸ γεγονός ὅτι στὴ Θεσσαλονίκη κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἁγίου Συμεὼν Θεσσαλονίκης ἢ μνήμη τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ τελοῦνταν στὶς 13 Νοεμβρίου⁵¹, συνεορταζόταν, δηλαδή,

48. Βλ. σχετικὰ S. Paschalidis, «The Hagiography of the Eleventh and Twelfth Centuries», S. Eftymiadis (ἔκδ.), *The Ashgate Research Companion to Byzantine Hagiography*, τ. I: *Periods and Places*, Farnham 2011, σ. 143-171.

49. Βλ. σχετικὰ A. Rigo, «Grégoire Palamas “nouveau Chrysostome” et “nouveau Théologien”», *Irenikon* 80 (2008) 549-562.

50. Φιλόθεος Κόκκινος, *Εἰς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Γρηγόριον ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης*, ἔκδ. Δ. Τσάμης, *Φιλοθέου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Κοκκίνου Ἀγιολογικὰ Ἔργα*, τ. Α΄: *Θεσσαλονικεῖς Ἅγιοι*, [Θεσσαλονικεῖς Βυζαντινοὶ Συγγραφεῖς 4], Θεσσαλονίκη 1985, σ. 563.29.

51. Γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ βλ. Θ. Γιάγκου, «Ὁ ἑορτασμὸς τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ», *Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στὴν ἱστορία καὶ τὸ παρόν, Πρακτικὰ Διεθνῶν Ἐπιστημονικῶν Συνεδρίων Ἀθηνῶν (13-15 Νοεμβρίου 1998) καὶ Λεμεσοῦ (5-7 Νοεμβρίου 1999)*, Ἅγιον Ὄρος 2000, σ. 113-128.

μὲ αὐτὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, πράξι ποῦ, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ἱ. Φουντούλης, «ἀπεσκοπεῖ εἰς τὴν ἔξαρσιν αὐτοῦ διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ τοῦ πρὸς τὸν σπουδαιότερον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Κωνσταντινουπόλεως»⁵². Ἡ προσωνομία «νέος Χρυσόστομος», ἐξάλλου, ἀπαντᾷ καὶ σὲ ἐπιγραφὰς ποῦ συνοδεύουν ἀπεικονίσεις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ κατὰ τὴν ἐν λόγῳ περίοδο, ὅπως στοὺς ναοὺς τῆς Καστοριάς, Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Βουνοῦ καὶ Ἁγίων Τριῶν, καὶ στὸ παρεκκλήσιο τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων στὴ Μονὴ Βατοπεδίου⁵³.

Ἡ σχετικὴ πρὸς τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο ἑμνογραφικὴ παραγωγή τῆς περιόδου αὐτῆς εἶναι εὐάριθμη· συμποσοῦται σὲ τρεῖς μόνον κανόνες καὶ θὰ ἦταν εὐλόγο νὰ ὑποθέσουμε ὅτι αὐτὸ σχετίζεται μὲ μία πιθανὴ ἔξαρση τῆς ἐορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν κατὰ τὴν ὑστεροβυζαντινὴν περίοδο, ὅπως συνάγεται ἀπὸ ἓνα σημαντικὸ ἀριθμὸ ἀγιολογικῶν κεμένων ποῦ συντάσσονται κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ γιὰ

52. Ἱ. Φουντούλης, *Τὸ Λειτουργικὸν ἔργον Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης (Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ θεωρίαν τῆς Θείας Λατρείας)*, [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν / Ἴδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου 84], Θεσσαλονίκη 1966, σ. 107-108, σμμ. 1· ὁ ἴδιος, *Συμεὼν ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, Τὰ Λειτουργικὰ Συγγράμματα, I: Εὐχαὶ καὶ ὕμνοι*, [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν / Ἐπιστημονικὰ Πραγματεῖα 10], Θεσσαλονίκη 1968, σ. 120-121, σμμ. 4. Πρβλ. Θ. Γιάγκου, «Ὁ ἐορτασμός τῆς μνήμης», ὅ.π., σ. 123-124.

Σημειώνουμε ὅτι παρόμοια πρακτικὴ εἶχε υἱοθετηθεῖ καὶ γιὰ τὴ μνήμη ἄλλων ἁγίων. Ὅπως παρατηρεῖ, λ.χ., ὁ καθηγητὴς Θ. Γιάγκου, Ὁ κύκλος τῶν ἐορταζομένων ἁγίων, ὅ.π., σ. 132, οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς Στουδίου εἶχαν προγραμματίσει ἢ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων Θεοδώρου καὶ Ἰωσήφ τῶν Στουδιτῶν νὰ γίνῃ τὴν 26^η Ἰανουαρίου, δηλαδὴ τὴν παραμονὴ τῆς μνήμης τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ τὴν ἐπομένῃ τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, προφανῶς γιὰ νὰ προβάλλουν τοὺς δύο Στουδίτες ἁγίους ὡς συνεχιστὲς τοῦ ἔργου τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Πρβλ. καὶ Δ. Κακλαμάνος, Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ὅ.π., σ. 129.

53. Βλ. Ε. Τσιγαρίδας, «Εἰκονιστικὲς μαρτυρίες τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ σὲ ναοὺς τῆς Καστοριάς καὶ Βέροιας. Συμβολὴ στὴν εἰκονογραφία τοῦ ἁγίου», στὸ: *Πρακτικὰ Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ* (12-14 Νοεμβρίου 1984), Θεσσαλονίκη 1986, σ. 265-267. Πρβλ. Α. Τριφοнова, *Οἱ τοιχογραφίαι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Βουνοῦ στὴν Καστοριά. Συμβολὴ στὴ μελέτῃ τῆς μνημειακῆς ζωγραφικῆς τοῦ δευτέρου μισοῦ τοῦ 14^{ου} αἰῶνα στὴν εὐρύτερη περιοχὴ τῆς Μακεδονίας*, [Διδ. Διατριβή], τ. Α', Θεσσαλονίκη 2010, σ. 246-248.

τὸν κοινὸ ἐορτασμὸ τῆς μνήμης τους⁵⁴, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ σύνθεση ὕμνων ἀπὸ συγγραφεῖς τῆς ὕστεροβυζαντινῆς περιόδου, ὅπως τὰ στιχηρὰ προσόμοια τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ Β΄ καὶ τοῦ Νικηφόρου Κάλλιστου Ξανθόπουλου⁵⁵, τὰ ὁποῖα ἐνσωματώθηκαν στὴν κοινὴ ἀκολουθία τους, τρεῖς αἰῶνες μετὰ τὴ σύνταξί της ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Μαυρόποδα.

Κανόνα γιὰ τὸν προκάτοχό του στὸν πατριαρχικὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνέθεσε ὁ πατριάρχης Φιλόθεος Κόκκινος⁵⁶, στὸν ὁποῖο ἀποδίδεται καὶ ἓνας ἐγκωμιαστικὸς Λόγος πρὸς τιμὴν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου (*BHG* 881h) –τὸ μοναδικὸ ἀγιολογικὸ κείμενο ποὺ συντάσσεται γιὰ αὐτὸν κατὰ τὴν ὕστεροβυζαντινὴ περίοδο–, ἀπὸ σημαντικὸ ἀριθμὸ χειρογράφων ποὺ περιλαμβάνουν ὑπὸ τὸ ὄνομά του ἓνα Ὁμιλίριο, γνωστὸ ὡς «Πατριαρχικὸ Ὁμιλίριο II»⁵⁷.

Ἐνας ἀκόμη κανόνας, κοινὸς τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, περιλαμβάνεται στὸ ὕμνογραφικὸ *corpus* τοῦ σημαντικότερου λειτουργιολόγου τῆς ὕστερης βυζαντινῆς περιόδου καὶ τελευταίου βυζαντινοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης⁵⁸, ἐνῶ ἓνας ἐπίσης κανόνας φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα κάποιου Μερκουρίου, ὁ ὁποῖος πιθανολογεῖται ὅτι ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ

54. Πρόκειται γιὰ τοὺς ἐγκωμιαστικὸς Λόγους τοῦ Φιλοθέου Κοκκίνου (*BHG* 748), Νικολάου Καβάσιλα (*BHG* 748b), Φιλοθέου Σηλυβρίας (*BHG* 748c) καὶ Ματθαίου Καμαριώτη (*BHG* 748a).

55. Πρβλ. Κ. Μητσάκης, «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες», ὅ.π., σ. 189.

56. Βλ. Δ. Τσεντικόπουλος, *Φιλόθεος Κόκκινος. Βίος καὶ ἔργο*, [Διδ. Διατριβή], Θεσσαλονίκη 2001, σ. 329-330. Γιὰ τὸ ὕμνογραφικὸ ἔργο τοῦ Φιλοθέου Κοκκίνου βλ. Π. Κουρτεσίδου, *Φιλοθέου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Κοκκίνου Ποιητικὰ ἔργα (Κριτικὴ ἔκδοση)*, [Διδ. Διατριβή], Θεσσαλονίκη 1992.

57. Βλ. Δ. Τσεντικόπουλος, *Φιλόθεος Κόκκινος*, ὅ.π., σ. 322-323. Γιὰ τὰ πατριαρχικὰ Ὁμιλίρια καὶ τοὺς συντάκτες τους βλ. Β. Κατσαρός, *Ἰωάννης Κασταμονίτης. Συμβολὴ στὴ μελέτη τοῦ βίου, τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἐποχῆς του*, [Βυζαντινὰ Κείμενα καὶ Μελέται 22], Θεσσαλονίκη 1988, σ. 378-387· Δ. Κούκουρα, *Ἡ ρητορικὴ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ρητορικὴ. Διαχρονικὴ μελέτη*, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 277-280.

58. Γιὰ τὸ λειτουργικὸ καὶ ὕμνογραφικὸ ἔργο τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης βλ. τὶς μνημονευθεῖσες στὴν ὑποσημ. 52 μελέτες τοῦ Ἰ. Φουντούλη, καθὼς καὶ τὴν πρόσφατη μελέτη τοῦ Ἀρχιμ. Ν. Σωρέττα, *Χῶρος καὶ χρόνος στὴ λειτουργικὴ θεολογία τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης. Ρεαλισμὸς καὶ Σύμβολο*, Θεσσαλονίκη 2013.

γνωστοῦ λογίου τῆς ὑστεροβυζαντινῆς περιόδου, Μαξίμου τοῦ Πλανούδη⁵⁹.

Παράλληλα, ἐλάσσονες ὑμνογραφικὲς συνθέσεις (στιχηρὰ προσόμοια, στιχηρὰ ἰδιόμελα, καθίσματα, ἕξαποστειλάρια κ.ἄ.) ἀπαντοῦν σὲ χειρόγραφες ὑμνογραφικὲς καὶ μουσικὲς συλλογὲς τῆς μέσης καὶ τῆς ὕστερης βυζαντινῆς περιόδου, οἱ ὁποῖες καταγράφονται ἀναλυτικὰ στὸν κατάλογο ποῦ ἀκολουθεῖ. Ἐνδεικτικὸ τῆς διάδοσης τῆς λειτουργικῆς τιμῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀλλὰ καὶ ἐν γένει τοῦ μὴ στατικοῦ χαρακτήρα τῆς λειτουργικῆς ποιήσεως⁶⁰ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι «μικρότερα» ὑμνογραφικὰ μέλη γιὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο συντάσσονταν συστηματικὰ προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐμπλουτίζοντας τὶς ἀκολουθίες του ἢ ἀντικαθιστώντας παλαιότερους ὕμνους. Στὸν κατάλογο ποῦ ἀκολουθεῖ καταγράφονται ἐπὶ μέρους ὁμάδες τῶν μικρότερων αὐτῶν ὑμνογραφικῶν συνθέσεων ποῦ ἀπόκεινται σὲ χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα ἐξέπεσαν τῆς λειτουργικῆς τους χρήσης.

Ὡστόσο, ἓνα σύνολο ὑμνογραφικῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα εἰσήχθησαν καὶ στίς ἔντυπες ἀκολουθίες τοῦ Ἁγίου, διαπιστώνουμε ὅτι ἤδη κατὰ τὸν ἑνδέκατο αἰῶνα εἶχαν γνωρίσει εὐρεία διάδοση καὶ εἶχαν συμβάλει στὴν παγίωση καὶ ἀποκρυστάλλωση τοῦ περιεχομένου τῶν ἀκολουθιῶν του, ὅπως διαφαίνεται ἀπὸ τὶς τυπικὲς διατάξεις τῶν ἑορτῶν του σὲ μοναστικὰ λειτουργικὰ Τυπικὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας, ὅπως αὐτὸ τῆς Μονῆς Εὐεργέτιδος⁶¹ καὶ ἐκεῖνο

59. Γιὰ τὸ Μερκούριο καὶ τὰ ποιητικὰ του ἔργα (μὲ κριτικὴ ἔκδοσή τους) βλ. τὴν πρόσφατη μελέτη τῆς Th. Antonopoulou, *Mercurius Grammaticus Opera Iambica*, [Corpus Christianorum Series Graeca 87], Turnhout 2017, ὅπου καὶ προγενέστερη βιβλιογραφία. Γιὰ τὶς ἀναφορὲς τοῦ Μαξίμου Πλανούδη σὲ κάποιο μαθητὴ του ὀνόματι Μερκούριο βλ. Ἡ. Ταξίδης, *Μάξιμος Πλανούδης. Συμβολὴ στὴ μελέτη τοῦ corpus τῶν ἐπιστολῶν του*, [Βυζαντινὰ Κείμενα καὶ Μελέτες 58], Θεσσαλονίκη 2012, σ. 25, σημ. 40.

60. Πρβλ. σχετικὰ τὴν ἐπισήμανση τῶν Ἰ. Πολέμη - Ἐ. Μίνεβα, *Βυζαντινὰ ὑμνογραφικά*, ὅ.π., σ. 23-24: «Ἡ ἀκολουθία δὲν εἶναι ἓνα στατικὸ δημιούργημα, ἀλλὰ ἐξελισσεται διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Καὶ ἡ ἐξέλιξη αὐτῆ εἶναι ποσοτικὴ καὶ ποιοτικὴ ... Οἱ ψηφίδες, τὰ ἔργα ποῦ τὴν ἀποτελοῦν, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο εὐκόλα ἀντικαθιστοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο καὶ εὐκόλα μπορεῖ νὰ ἀφαιρεθεῖ ἢ νὰ προστεθεῖ ἓνα στοιχεῖο, χωρὶς νὰ βλάψει τὴ συνολικὴ εἰκόνα καὶ δομὴ, γιὰτὶ ἡ λειτουργικὸτητα τους δὲν ἀλλάζει».

61. Βλ. R. Jordan, *The Synaxarion...*, ὅ.π., σ. 192-194 (ΙΓ' Νοεμβρίου), 485-486

τῆς Μονῆς τοῦ Σωτῆρος τῆς Μεσσήνης⁶², ἀλλὰ καὶ σὲ χειρόγραφα Μηναιῶνα Νοεμβρίου καὶ Ἰανουαρίου τῆς μέσης βυζαντινῆς περιόδου⁶³. Πέρα ἀπὸ τοὺς κανόνες καὶ τὰ κοντάκια, γιὰ τὴ λειτουργικὴ χρῆση τῶν ὁποίων ἔχει ἤδη γίνῃ λόγος, κάποιες ἀπὸ τὶς ἐλάχιστονες ὑμνογραφικὲς συνθέσεις πρὸς τιμὴν του εἶχαν εἰσαχθεῖ στὴ λειτουργικὴ πράξι τῆς Ἐκκλησίας τῆς μέσης βυζαντινῆς περιόδου· ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε τὰ στιχηρὰ ἰδιόμελα «Οὐκ ἔδει σὲ Χρυσόστομε», «Ἐπρεπε τῇ βασιλίδι», «Γέγονας Χρυσόστομε», «Εἶληφας Ἱεράρχα», «Χρυσέοις ἔπεσι» καὶ «Ἀγάλλεται σήμερον», τὰ καθίσματα «Τὸν λειμῶνα τῶν λόγων» καὶ «Τὴν σοφίαν ἐξ ὕψους» καὶ τὸ ἀπολυτίκιο «Ἢ τοῦ στόματός σου». Ἐξάλλου, τόσο ἡ ἀρχαιότητα ὅσο καὶ ἡ διάδοση καὶ ἡ εὐρεία λειτουργικὴ χρῆση μίας ομάδας ὑμνογραφικῶν κειμένων γιὰ τὸν ἅγιό Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο ἐπιμαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὴ μελοποίηση πολλῶν ἐξ αὐτῶν ἀπὸ βυζαντινοὺς ἀσματογράφους τῆς μέσης καὶ τῆς παλαιολόγειας περιόδου, ὅπως ὁ Νικηφόρος Ἡθικὸς ὁ δομέστικος, ὁ Ἰωάννης Κουκουζέλης, ὁ Μανουὴλ Χρυσάφης καὶ ὁ Ἰωάννης Κάλλιστος⁶⁴.

Τὰ κείμενα αὐτὰ τροφοδότησαν ἐν πολλοῖς καὶ τὸ περιεχόμενο τῶν ἀκολουθιῶν ποὺ παραδίδονται στὰ ἔντυπα Μηναιῶνα κατὰ τὴν 13^η Νοεμβρίου καὶ κατὰ τὴν 27^η Ἰανουαρίου, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἔντυπη ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ποὺ κυκλοφορήθηκε τὸ 1895, ὑπὸ τὸν τίτλο· *Ὁ Βίος, αἱ θλίψεις καὶ ἡ ἐξορία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κων/πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἡ ἀκολουθία τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ λειψάνου. Ἑορταζομένη κατὰ τὴν 27^{ην} Ἰανουαρίου*⁶⁵, διακριτικὸ στοιχεῖο τῆς ὁποίας εἶναι ὁ ἐρασιμὸς ὕμνων ἀπὸ τὶς ἀκολουθίες τῶν δύο ἑορτῶν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου.

(ΚΖ' Νοεμβρίου).

62. Μ. Arranz, *Le Typicon*, ὅ.π., σ. 53-54 (ΙΓ' Νοεμβρίου), 114 (ΚΖ' Νοεμβρίου).

63. Τ. Θέμελης, «Τὰ Μηναιῶνα ἀπὸ τοῦ ΙΑ' μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος», *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 30 (1931) 309, 367, 371.

64. Βλ. Γ. Στάθης, «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες», ὅ.π., σ. 261, 267-268. Γιὰ τοὺς βυζαντινοὺς μελουργούς βλ. ἐνδεικτικὰ Πρωτοπρ. Σ. Ἀντωνίου, *Εἰσαγωγή στὴ θεωρία*, ὅ.π., σ. 185.

65. Βλ. σχετικὰ L. Petit, *Bibliographie des Acolouthies grecques*, [Subsidia Hagiographica 16], Bruxelles 1926, σ. 114 Δ. Στρατηγόπουλος, *Ἐντυπες Ἀκολουθίες Ἁγίων. Συλλογὴ Ντόρης Παπαστράτου*, (ἐπιστ. ἐποπτεία-εἰσαγωγή, Κ. Χρυσοχοῖδης), Ἀθήνα 2007, σ. 195-196.

Ἡ ὕμνογραφικὴ παραγωγὴ γιὰ τὸ διπτὸ ἑορτασμὸ τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου δὲν σταματᾷ τὸ δέκατο πέμπτο αἰώ-
να· θὰ συνεχισθεῖ καὶ κατὰ τὴν πρώιμη μεταβυζαντινὴ περίοδο, ὅταν ὁ
Νικόλαος Μαλαξὸς, πρωτοπαπᾶς Ναυπλίου, λόγιος γνωστὸς ὄχι μό-
νο γιὰ τὸ πλούσιο ὕμνογραφικὸ του ἔργο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς διορθώ-
σεις ποὺ ἐπέφερε στὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας⁶⁶, θὰ συνθέσει
πρὸς τιμὴν του ἕναν κανόνα, ἕξι στιχηρὰ (τρὶα προσόμοια καὶ τρία ἰδι-
όμελα), ἓνα μεγαλυτάριον καὶ δύο πεντηκοστάρια, κείμενα ποὺ ἐπιση-
μαίνονται στὸν κατάλογο ποὺ ἀκολουθεῖ. Μείζονα ἢ ἐλάσσονα ὕμνο-
γραφικὰ κείμενα θὰ παραχθοῦν καὶ ἀργότερα, μὲ χαρακτηριστικὸ πα-
ράδειγμα ἕναν κανόνα ποὺ συνέθεσε ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης,
ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς νεότερους χρόνους, ὅποτε τὸ ὕμνογραφικὸ dossier
τοῦ Χρυσοστόμου θὰ συμπληρωθεῖ μὲ νέες ἀκολουθίες ἢ ἀναπληρώ-
σεις τῶν παλαιότερων, κανόνες καὶ χαιρετισμούς, ἀπὸ διακεκριμένους
ὕμνογράφους, ὅπως ὁ μακαριστὸς π. Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, ὁ
π. Ἀθανάσιος Σιμωνοπετρίτης, ὁ Μητροπολίτης Ρόδου Κύριλλος Κογε-
ράκης, ὁ μοναχὸς Ἰωάννης Κατουνακιώτης, ἡ μοναχὴ Μελάνη τῆς ἱερᾶς
μονῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Μπούρα, ὁ Χαράλαμπος Μπούσιας καὶ
ὁ ἱερομόναχος Χρυσόστομος Παπαδάκης⁶⁷.

66. Γιὰ τὸ Νικόλαο Μαλαξὸ καὶ τὸ ἔργο του βλ. Δ. Στρατηγόπουλος, *Ὁ Νικό-
λαος Μαλαξὸς, πρωτοπαπᾶς Ναυπλίου, καὶ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο*, [Βυζαντι-
νὰ Κείμενα καὶ Μελέται 47], Θεσσαλονίκη 2008. Ἰδιαίτερα γιὰ τὸ ὕμνογραφικὸ
τοῦ ἔργο βλ. σ. 182-337.

67. Βλ. Ἱερομόν. Χρυσόστομος Παπαδάκης, *Ἄϊδιος τιμὴ καὶ μνήμη Ἁγίου Ἰωάν-
νου τοῦ Χρυσοστόμου ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 1600 ἐτῶν ἀπὸ τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ*,
τ. Β', Ἅγιον Ὄρος 2007.

Β. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΙΩΑΝΝΗ ΤΟ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ

Ἀπὸ τὴν παρουσίαση ποὺ προηγήθηκε διαπιστώνεται ὅτι τὸ πρόσωπο τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου τροφοδότησε, ὅσο κανενὸς ἄλλου Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, τὴ βυζαντινὴ λειτουργικὴ ὑμνογραφία. Στὸν κατάλογο ποὺ ἀκολουθεῖ καταγράφονται ἀναλυτικὰ οἱ ἐπὶ μέρους βυζαντινὲς ὑμνογραφικὲς συνθέσεις ποὺ ἀπαντοῦν πρὸς τιμὴν του στίς χειρόγραφες ὑμνογραφικὲς καὶ μουσικὲς συλλογὲς τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς περιόδου, ἀλλὰ καὶ στὰ ἔντυπα λειτουργικὰ βιβλία.

Ἡ πρώτη προσπάθεια καταγραφῆς τῶν ἀνέκδοτων ὑμνογραφικῶν κειμένων γιὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο ἐπιχειρήθηκε ἀπὸ τὸ Σ. Εὐστρατιάδη⁶⁸, τὰ δεδομένα τῆς ἔρευνας τοῦ ὁποίου συμπεριέλαβε ἡ Ε. Follieri στὸ ἔργο τῆς *Initia Hymnorum Ecclesiae Graecae*⁶⁹. Στὸν παρόντα κατάλογο πραγματοποιεῖται μία συνολικὴ παρουσίαση τῶν ἐν λόγῳ κειμένων, ἐκδεδομένων καὶ ἀνέκδοτων, ἐνῶ παραλείπεται ἡ καταγραφὴ ὕμνων ποὺ ἐσφαλμένως εἶχαν συμπεριληφθεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω ἐρευνητὲς στὴν ὑμνογραφία τοῦ Ἁγίου⁷⁰. Τὰ κείμενα παρουσιάζονται κατὰ τὸ ὑμνογραφικὸ τους εἶδος (κοντάκια, κανόνες, στιχηρά, καθίσματα, ἕξαποστειλάρια, ἀπολυτίκια, μεγαλυνάρια, πενητηκοστάρια) καὶ σύμφωνα μὲ τὸν ἦχο κατὰ τὸν ὁποῖο ψάλλονται. Μὲ ἐξαίρεση τὶς δύο ὁμάδες τῶν κατ' ἦχον κανόνων ποὺ παρουσιάζονται κατὰ τὸ συγγραφέα καὶ τὸ χρόνο σύνθεσής τους, προτάσσονται τὰ ἐκδεδομένα κείμενα καὶ ἐπισημαίνονται οἱ ἐκδόσεις τους, ἐνῶ γιὰ τὰ ἀνέκδοτα καταγράφονται τὰ χειρόγραφα ἀπὸ τὰ ὁποῖα παραδίδονται. Σημειώνουμε, ὅτι ἡ χειρόγραφη παράδοση τῶν κειμένων καταγράφεται καὶ στίς περιπτώσεις κειμένων γιὰ τὰ ὁποῖα διαθέτουμε μόνον χρηστικὲς ἐκδόσεις τους. Μὲ ἓναν ἀστερίσκο (*) ἐπισημαίνονται τὰ κείμενα ἐκεῖνα ποὺ παραδίδονται καὶ στίς δύο

68. Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμεῖον Ἐκκλησιαστικῆς Ποιήσεως» *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 38 (1939) 316-322, 46 (1947) 260-264.

69. E. Follieri, *Initia Hymnorum Ecclesiae Graecae*, τ. I-V.1-2, [Studi e Testi 211-215], Città del Vaticano 1961-1966, *passim*.

70. Στὸν παρόντα κατάλογο δὲν καταγράφονται τὰ ὑμνογραφικὰ κείμενα ποὺ ἀφοροῦν στὴν κοινὴ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου μὲ τοὺς δύο Καππαδόκες Πατέρες, Μέγα Βασίλειο καὶ Γρηγόριο τὸ Θεολόγο.

ἀκολουθίες τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, δηλαδή σὲ αὐτὴ τῆς 13^{ης} Νοεμβρίου καὶ σὲ ἐκείνη τῆς 27^{ης} Ἰανουαρίου.

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΕΣ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Ἀκολουθία: Ὁ Βίος, αἱ θλίψεις καὶ ἡ ἐξορία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κων/πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἡ ἀκολουθία τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ λειψάνου. Ἐορταζομένη κατὰ τὴν 27^{ην} Ἰανουαρίου, ἔκδ. Ἐ. Λιοδόπουλος, ἐν Ἀθήναις 1895.

Amfilokhij, *Kondakarij*: Amfilokhij (Sergievskij), *Kondakarij v grečeskom podlinnikě XII-XIII v. po rukopisi Moskovskoj synodal'noj biblioteki N. 437*, Moskva 1879.

AHG: *Analecta Hymnica Graeca*

An: Ph. Vitali (ἐπιμ.), *Ἀκολουθία τῶν ἀνωτέρων..., Ἀκολουθία τῆς Ἀγίας Μεταλήψεως, καὶ αἱ Θεῖαι Λειτουργεῖαι τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου*, Romae 1738.

Anth: Ph. Vitali (ἐπιμ.), *Ἀνθολόγιον...*, τ. I-III, Romae 1738.

Ἀνθολόγιον 1555: *Ἀνθολόγιον τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ... συνέχεται ἐν τῇ χάριτι*, Βενετία 1555.

Bess: *Bessarione. Pubblicazione periodica di studi orientali*, Roma.

Γεδεών, «Μνήμη Χρυσοστόμου»: Μ. Γεδεών, «Εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου», *Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, τ. Α', Κωνσταντινούπολις 1911, 73-80, 187-192.

Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, Στέφανος Μον. Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, *Νέος Ἐνιαύσιος Στέφανος. Ἀπολυτίκια, Κοντάκια καὶ Μεγαλνάρια τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ*, Ἅγιον Ὄρος 2002.

Christ - Paranikas, *Anthologia*: W. Christ - M. Paranikas, *Anthologia graeca carminum christianorum*, Lipsiae 1871.

EHA: Ecclesiastical Historical and Archival Institute of the Patriarchate of Bulgaria

ER: *Εὐχολόγιον τὸ Μέγα...*, ἐν Ῥώμῃ 1873.

EV: *Εὐχολόγιον τὸ Μέγα...*, ἐν Βενετία 1862.

GE: J. Goar (ἔκδ.), *Εὐχολόγιον sive Rituale Graecorum*, Venetiis 1730.

Θέμελης, «Μηναια»: Ἀρχιεπ. Τ. Θέμελης, «Τὰ Μηναια ἀπὸ τοῦ ΙΑ' μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος», *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 30 (1931) 287-312, 348-387, 520-566.

- HC: *Ώρολόγιον... κατά την ἔκπαιλαί τάξιν οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τυπικὸν τοῦ τῆς Κρυπτοφέρουης μοναστηρίου...*, Ἐν Ῥώμῃ 1677.
- HR: *Ώρολόγιον τὸ Μέγα, ἐν Ῥώμῃ 1876.*
- HV: *Ώρολόγιον τὸ Μέγα... διορθωθέν... ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Τιμβρίου, ἐν Βενετία 1895.*
- Καλαμάκης: «Ἄγιολογικοὶ Ὕμνοι»: Δ. Καλαμάκης, «Ἄγιολογικοὶ ὕμνοι ἐπὶ ὀνόματι ποιητῶν», *Παρνασσὸς* 36 (1994) 421-493.
- Κουρτεσίδου, *Ποιητικὰ ἔργα*. Π. Κουρτεσίδου, *Φιλοθέου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Κοκκίνου Ποιητικὰ ἔργα. (Κριτικὴ ἔκδοσις)*, [Διδ. Διατριβή], Θεσσαλονίκη 1992.
- MK: *Μηναῖον... περιέχον τὴν πρόεπουσα αὐτῷ ἅπασαν ἀκολουθίαν... παρὰ τῆς Κεντρικῆς Πνευματικῆς Ἐπιτροπῆς, τ. I-XII, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1843.*
- MR: *Μηναῖα τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, τ. I-VI, Ἐν Ῥώμῃ 1888-1901.*
- MV: *Μηναῖον τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, Τ. I-XII, Βενετία 1868.*
- Μηναῖον Νοεμβρίου 1551: Μῆν Νοοεμβρίου. Τὸ παρὸν Μηναῖον ἐτυπώθη ἐνετίησιν ... ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας χιλιοστῶ πεντακοσιοστῶ πρώτῳ.*
- Παπαδάκης, *Χρυσόστομος Ἱερομον. Χρυσόστομος Παπαδάκης, Ἄξιος τιμῆ καὶ μνήμῃ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 1600 ἐτῶν ἀπὸ τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ, τ. Β΄, Ἅγιον Ὄρος 2007.*
- Πολέμης - Μίνεβα, *Ἕμνογραφικὰ κείμενα*: Ἰ. Πολέμης - Ἐ. Μίνεβα, *Βυζαντινὰ Ἕμνογραφικὰ καὶ Ἀγιολογικὰ Κείμενα*, Ἀθήνα 2016.
- PeR: *Πεντηκοστᾶριον χαρμόσυνον...*, ἐν Ῥώμῃ 1883.
- PeV: *Πεντηκοστᾶριον χαρμόσυνον...*, Ἐν Βενετία 1860.
- Pitra, *Analecta*: J. Pitra, *Analecta Sacra Spicilegio Solesmense*, τ. I, Parisiis 1876.
- Plank - Lutzka - Hannick, *Das byzantinische Eigengut*: P. Plank - C. Lutzka - C. Hannick, *Das byzantinische Eigengut der neuzeitlichen slavischen Menäen und seine griechischen Originale*, I, [Patristica Slavica 12], Paderborn 2006.
- Σπυρίδων Λαυριώτης, *Κανόνες*: Σπυρίδων Λαυριώτης (ἔκδ.), *Κανόνες κατ' ἦχον εἰς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Ποίημα Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ πικλήν Μαυρόποδος, ἀρχιεπισκόπου Εὐχαΐτων*, [Ἀγιορειτικὴ Βιβλιοθήκη ἔτ. Α΄, ἀφ. 7], ἐν Βόλῳ 1937.
- Τωμαδάκης, *Ὕμνοι*: Ν. Τωμαδάκης, *Ῥωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ Ὕμνοι, τ. Α΄-Γ΄*, Ἀθήναι 1952-1957.
- TV: *Τριώδιον κατασκευτικόν...*, Βενετία 1876.

Α. ΚΟΝΤΑΚΙΑ

Π^ν Νοεμβρίου

1.1. Ἀρχ.: (Προοίμιο) Ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐδέξω τὴν θεῖαν χάριν...*

- Οἶκος α': Τῷ τῶν ὄλων ποιητῇ κλίνω τὸ γόνυ...
 Οἶκος β': Ὁ μὲν ἥλιος λάμπων ὡς φθάσει πόρρω...
 bis. Ὁ τῶν ἐπουρανίων ἀρχιεράρχης...
 Οἶκος γ': Ὑπὲρ τὴν τοῦ ἡλίου φαίνει ἀκτῖνα...
 Οἶκος δ': Τοὺς προπάτορας αὐτοῦ παραζηλώσας...
 Οἶκος ε': Ἄγνω πῶς τὸν θεῖον προσαγορεύσω...
 Οἶκος στ': Παράδεισος ὑπάρχει θεολογίας...
 Οἶκος ζ': Ἐξεχύθη ἀληθῶς ἐκ τῶν σῶν χειλέων...
 Οἶκος η': Ἰσορρόπους τοῖς πράγμασι οὐχ εὐρίσκω...
 Οἶκος θ': Νῶε μὲν ἐκδιδάσκων τοὺς παρανόμους...
 Οἶκος ι': Ὁ Ἀβραὰμ τοῦ ἀγγέλου ἐξενόδοχει...
 Οἶκος ια': Ὑψηλὸς ἐν τοῖς πάλαι βεβιωκόσιν...
 Οἶκος ιβ': Ρῆτωρ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ Μωσῆς ἐδείχθη...
 Οἶκος ιγ': Ὡς Ἄαρὼν τὸ πάρος Ἰσραηλίταις...
 Οἶκος ιδ': Μωϋσῆς καὶ Ἄαρὼν ἐν ἱερεῦσιν...
 Οἶκος ιε': Ἄνιστάμενος ὄρθρου ἀεὶ προσῆγεν...
 Οἶκος ιστ': Νουνεχῶς ὁ προφήτης Δαβὶδ ἐβόα...
 Οἶκος ιζ': Ὁ Θεοβίτης Ἡλίας ὀργῇ δικαία...
 Οἶκος ιη': Ὑψηλῶν συγγραμμάτων ὑπάρχει πίναξ...

⁷Ἦχος πλ. β'. Τὴν ὑπὲρ ἡμῶν

Ἄκρ.: Τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ

⁷Ἐκδ.: Amphiloehij, *Kontakarij*, 73-74 (προοίμιο, α' καὶ ι' οἶκοι). Τομαδάκης, Ὕμνοι, Β', ξβ'-ξγ' (προοίμιο), Γ', μγ'-μδ' (προοίμιο καὶ ἀρχὲς τῶν οἴκων). P. Maas - C. Trypanis, *Sancti Romani Melodi Cantica. Cantica Dubia*, Berlin 1970, 25-34, ἀρ. 63. MK, III, 113-114 MV, III, 99-100 MR, II, 148, III, 396 (προοίμιο καὶ α' οἶκος). Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, Στέφανος, 117 (προοίμιο). Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 22 (προοίμιο καὶ α' οἶκος), 83-85 (πλήρες κείμενο). Πολέμης - Μίνεβα, Ὑμνογραφικὰ κείμενα, 147-158 (πλήρες κείμενο) 71.

2.2 Ἀρχ.: Στόμα Θεοῦ καὶ οἶκον τοῦ Παρακλήτου...

- Οἶκος α': Τὸν τὴν γῆν ὡς οὐρανὸν περιπολοῦντα...
 Οἶκος β': Ὁ πληρῶν ὠκεανὸς πάντα τὸν κόσμον...
 Οἶκος γ': Ὑψηλαῖς ἐν ἀρεταῖς λελαμπροσμένος...
 Οἶκος δ': Τὴν εὐγένειαν τηρῶν τὴν κατὰ πνεῦμα...
 Οἶκος ε': Ἀνατείλας ὡς ἀστήρ ἐν τῇ πατρίδι...

71. Βλ. καὶ Σ. Εὐστρατιάδης, «Ῥωμανὸς ὁ Μελωδὸς καὶ τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ ἔργα», *Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* 15 (1939) 225, ἀρ. 62.

Οἶκος στ': Πλήρης θείας πεφηνῶς καὶ ἀνθρωπίνης...
 Οἶκος ζ': Ἐπιπνοίας πληρωθεὶς Πνεύματος θείου...
 Οἶκος η': Τερεῖς, ἀρχιερεῖς καὶ δῆμος ἅπας...
 Οἶκος θ': Νεκταρίου τοῦ προέδρου Βυζαντίδος...
 Οἶκος ι': Ὁ πατήρ τῶν ὀρφανῶν, κριτὴς χηρῶν τε...
 Οἶκος ια': Ὑπερόπτης πεφηνῶς πάντων προσκαίρων...
 Οἶκος ιβ': Γηγενεῖς πρὸς οὐρανὸν λόγοις ἀνάγων...
 Οἶκος ιγ': Ἐν ἐξόδοις ἐξιμνεῖτο σὴ σοφία...
 Οἶκος ιδ': Ὁραιωθήσάν σου, μάκαρ, σιαγόνες...
 Οἶκος ιε': Ράβδω θείας δυναστείας ὀπλισμένος...
 Οἶκος ιστ': Γῆν εἰς πάσαν πρὶν ὁ φθόγγος σου ἐξῆλθεν...
 Οἶκος ιζ': Τερέων ὑπ' ἀφρόνων τῆς σῆς ποιμένης...
 Οἶκος ιη': Ὁ ποιῶν πάντα Θεὸς καὶ μεταπλάττων...
 Οἶκος ιθ': Ὑπερήρας Ἡλιοῦ τὴν παρῶρησάν...
 Ἦχος πλ. β'. Τὴν ὑπὲρ ἡμῶν
 Ἄκρ.: Τοῦ ταπεινοῦ Γεωργίου
 Ἔκδ.: Τωμαδάκης, Ὕμνοι, Β', ξγ'-ξδ' (προοίμιο). Καλαμάκης, «Ἀγιολογικὸὶ ὕμνοι», 433-441. Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 88-90. Πολέμης -Μίνεβα, Ὕμνογραφικὰ κείμενα, 198-206 (πλήρες κείμενο).

3.3. Ἀρχ.: Τὰ χρυσότατα τῆς καθαρᾶς σου γλώσσης ἔπι...⁷².

Οἶκος α': Νῦν χρυσοστόλιστος ὤφθη ἡ Ἐκκλησία...
 Οἶκος β': Οἶσαί σοι ἄσματα ἄξια τίς ἰκανός...
 Οἶκος γ': Ὕμνος καὶ αὔχημα ὤφθης τοῖς Ἀντιοχεῦσι...
 Οἶκος δ': Νοῦν τίς ἀπήστραψεν οὕτως ἐν ταῖς θεωρίαις...
 Οἶκος ε': Πῶς ἐνεδέχεται κρύπτεσθαι σε, χρυσορρήμιον...
 Οἶκος στ': Ἀ ἀπειργάσατο φθάσας ἀρχιερατεῦσαι...
 Οἶκος ζ': Μέλιτι ἔοικεν ὄντως ὁ γλυκοσταγῆς σου...
 Οἶκος η': Φῶς ἐξανέτειλας ἄλλο ἐν τῇ οἰκουμένῃ...
 Οἶκος θ': Ἄπασι τέτευχας πρόσφορον διδασκαλίαν...
 Οἶκος ι': Ἦκε θεόδοτον δῶρημα ἐν τοῖς ἀνθρώποις...
 Οἶκος ια': Πῶς ὑποδείξαμι πάλιν τὸ ἀσκητικόν σου...
 Οἶκος ιβ': Δεῦτε κατίδωμεν ἄλλον Ἰὼβ ἐν τοῖς πόνοις...
 Οἶκος ιγ': Ὑπερεφρόνησας ἅπαντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ...
 Οἶκος ιδ': Ἰδόν σε ἄγγελοι φθάσαντες ἐν τοῖς ὑψίστοις...
 Οἶκος ιε': Τοῦτον καὶ οἱ ἄγιοι ἅπαντες ἑωρακότες...
 Ἦχος α' (ιδιόμελο)
 Ἄκρ.: Νοῦν παμφαῆ πῶς αἰνέσεις, ὦ Στουδίτα;
 Ἔκδ.: Pitra, *Analecta*, 654-657. Καλαμάκης, «Ἀγιολογικὸὶ ὕμνοι», 467-472.

72. Τις διαφορετικὲς γραφῆς τῶν κωδίκων ποὺ περιλαμβάνουν τὸ κοντάκιο ἐπισημαίνει ὁ Καλαμάκης, «Ἀγιολογικὸὶ ὕμνοι», ὅ.π., σ. 467-472.

Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 90-92 (πλήρες κείμενο)- Πολέμης - Μίνεβα, Ἕγμνο-
γραφικὰ κείμενα, 207-211 (πλήρες κείμενο).

4.4. Ἀρχ.: Τῆ χρυσορρείθρω αἴγλη τῶν θεῶν δογμάτων σου...

Οἶκος α': Τὸν ρεῖθρα πᾶσι πλουσίως...

Οἶκος β': Ὁ θεῖος ὄντως χειμάρρους πανσόφων...

Οἶκος γ': Ὑλώδους πάσης κακίας ἀμέτοχος...

Οἶκος δ': Ἀνέτειλεν ὡς φωσφόρος...

Οἶκος ε': Συναγελάζη, θεόφρον...

Οἶκος στ': Ὡ πόλις ὄντως ἀγία...

Οἶκος ζ': Τὸ ὄμμα ὄντως ὡς ἔχων...

Οἶκος η': Ὁ πάλοι ὄφεις τὴν Εὐάν...

Οἶκος θ': Ὑμῶ σου, πάτερ, τὰ θεῖα...

Οἶκος ι': Ἀσμάτων ἄσμα, θεόφρον...

Οἶκος ια': Σὺ τοὺς ἀσπλάγχχνους εὐσπλάγχχνους...

Οἶκος ιβ': Μὴ διαλείπης, τρισμάκαρ...

Οἶκος ιγ': Ἀσμάτων αἶνον προσφέρω...

Ἦχος πλ. δ': Τὰ ἄνω ζητῶν

Ἄκρ.: Τοῦ ἀσώτου ἄσμα

Ἑκδ.: Pitra, *Analecta*, 358-361.

5.5. Ἀρχ.: (Προοίμιο) Ἐκ τῶν οὐρανῶν τὴν γνῶσιν κοιμισάμενος...

Οἶκος α': Ἐκ τῆς παγχρύσου γλώττης σου...

Οἶκος β': Ἰχνηλατῶν ἐκ νέας σου, πάτερ...

Οἶκος γ': Σῶμα λοιπὸν τὸ σὸν ἐν νηστείαις...

Οἶκος δ': Τότε λοιπὸν ὡς λύχνος ἐκλάμπων...

Οἶκος ε': Οὕτως διάγων ἐν εὐσεβείᾳ...

Οἶκος στ': Νέος προφήτης καὶ κήρυξ μέγας...

Οἶκος ζ': Χεῖρ κραταῖα τοῦ παμβασιλέως...

Οἶκος η': Χείρας ἐξηπλωσας ἐν ἐλέω...

Οἶκος θ': Ρῆτωρ ἐν ῥήτορσιν ἀνεδείχθης...

Οἶκος ι': Ρήματα πάγχρυσα κατασπείρας...

Οἶκος ια': Ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου...

Οἶκος ιβ': Ὑπὸ τὸν θεῖον γνόφον εἰσδύσας...

Οἶκος ιγ': Σωματικῆς τροφῆς ἐπελάθου...

Οἶκος ιδ': Σύννοικον ἔχων Θεοῦ φόβον...

Οἶκος ιε': Ὅλη κλονεῖται ταραττομένη...

Οἶκος ιστ': Ὅλωσ δι' ὄλου ἐπισχολάζων...

Οἶκος ιζ': Στηλογραφῆσας τὰ νοηθέντα...

Οἶκος ιη': Σὺ εἶ τὸ φῶς τῶν ἐσκοτισμένων...

Οἶκος ιθ': Τούτοις τοῖς λόγοις ἀκουτισθείσα

Οἶκος κ': Τῆς συμπαθείας, πάτερ, τὸν οἶνον...

- Οἶκος κα': Οὕτω καλῶς τοὺς πένητας, πάτερ...
- Οἶκος κβ': Μετὰ κλαυθμοῦ βοῶσα ἡ χήρα...
- Οἶκος κγ': Οἰάπερ πρὶν κατὰ Ἰωάννου...
- Οἶκος κδ': Νίκης στεφάνῳ κεκοσμημένος...
- ᾠχος β': Τὰ ἄνω ζητῶν
- Ἄρχ.: Εἰς τὸν Χρυσόστομον
- Ἔκδ.: Amphilochij, *Kontakarij*, 97 (προοίμιο καὶ α' οἶκος)· Τομαδάκης,
 Ὕμνοι, Β', ξα'-ξβ' (προοίμιο), Γ', μγ' (προοίμιο καὶ ἀρχὲς τῶν οἴκων)· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 85-87 (πλήρες κείμενο).
- 6.6. Ἄρχ.: (Προοίμιο) *Τῷ Χρυσοστόμῳ οἱ πιστοὶ τὰ ὑμνητήρια...*
- Οἶκος: Ἄγγελος σαρκοφόρος ἀπὸ γῆς ἀνεπέμφθης...
- ᾠχος πλ. δ': Τῇ Ὑπερμάχῳ
- Ποιητής: Ἰωάννης Μητρ. Εὐχαϊτῶν (Μαυρόπους)
- Ἔκδ.: Σπυριδῶν Λαυριώτης, *Κανόνες*, 48-49· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 122-123.
- 7.7. Ἄρχ.: (Προοίμιο) *Τῷ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια...*
- Οἶκος α': Χάρις σοι οὐρανόθεν ἐξεχύθη πλουσία...
- Οἶκος β': Ἐθῆκας τὴν ψυχὴν σου διὰ σπλάγχνα ἐλέους...
- Οἶκος γ': Κύματα πειρασμῶν σοι ὁ ἐχθρὸς ἐπεγείρας...
- ᾠχος πλ. δ': Τῇ Ὑπερμάχῳ
- Χαφ.: Πατμιακὸς 212, φ. 55r-56r.
- Ἔκδ.: Τομαδάκης, Ὕμνοι, Β', ξε' (προοίμιο καὶ ἀρχὲς τῶν οἴκων)· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 92.

ΚΖ' Ἰανουαρίου

- 8.8. Ἄρχ.: (Προοίμιο) *Ἠὐφράνθη μυστικῶς ἡ σεπτὴ Ἐκκλησία...*
- Οἶκος α': Ἡ λαμπὰς ἡ τῶν ἔργων μου στυγνὴ πέφνκεν...
- Οἶκος β': Ὡ τῆς σῆς ἀγαθότητος, συμπαθείας τε...
- Οἶκος γ': Διὰ γυναιίου ὁ δόλιος τὸν πρωτόπλαστον...
- Οἶκος δ': Ἦχθης οὖν ὑπερόριος ὁ τὴν ἅπασαν...
- Οἶκος ε': Διόπερ ταῦτα ὀρώμενος ὁ πιστότατος...
- Οἶκος στ': Εὐθὺς ὡς δῶρα δεξάμενος τῶν καλούντων σε...
- Οἶκος ζ': Ὑμνησαν οὖν οἱ Ἄγγελοι τὴν μετάθεσιν...
- Οἶκος η': Τίς μὴ θανιάση, Χρυσόστομε, τὰ ἐξαίσια...
- Οἶκος θ': Ἐωσφόρος ἐκλάμψασα ἡ ἐπάνοδος...
- Οἶκος ι': Ρῦπον τοῦ βίου τιναξάμενος, χρυσεπώνυμε...
- Οἶκος ια': Ἀπὸ περάτων τῆς κτίσεως, χρυσεπώνυμε...
- Οἶκος ιβ': Ἀπὸ ψυχῆς προσφερόμενον τὸ ἐφύμιον...
- ᾠχος α': Χορὸς ἀγγελικὸς
- Ἄρχ.: Ἡ ᾠδὴ δευτέρα

ᾠεδ.: *MK*, V, 252· *MV*, V, 225· *MR*, III, 391 (προοίμιο καὶ α' οἶκος)· *Ἀκολουθία*, 63· *Amphilochij, Kontakarij*, 97 (προοίμιο καὶ α' οἶκος)· *Pitra, Analecta*, 566-567 (α', β' καὶ δ' οἶκοι)· *Τωμαδάκης*, ᾠῆνοι, Β', ρνζ' (προοίμιο καὶ ἀρχὲς τῶν οἴκων), Γ', ξζ' (προοίμιο)· *Στέφανος*, 209 (προοίμιο)· *Παπαδάκης, Χρυσόστομος*, 55, 100-101, 128.

9.9. Ἀρχ.: (Προοίμιο) *Στεφνηφόρος σήμερον ὄφθη ἐν κόσμῳ...*

Οἶκος α': *Ἀνατολὴ θεολαμπῆς ἐπέστη οὐρανόθεν...*

Οἶκος β': *Ἐπέστη λαίλαψ ὁ δεινὸς θαλάσσης ἐκκλησίας...*

Οἶκος γ': *Νενοηκῶς τὴν μητρικὴν παράνοιαν ὁ ἄναξ...*

Οἶκος δ': *Ἐπεβαλλούση σου στοργῇ καὶ σπλάγχνοις δι' ἐνθέοις...*

Ἦχος δ': *Ἐπεφάνης σήμερον*

Χφφ.: *Μεγίστης Λαύρας Γ 28*, φ. 110r· *Parisinus gr. 1572*, φ. 257r (α' οἶκος)⁷³.

B. ΚΑΝΟΝΕΣ

α. Κανόνες Μηναιῶν

ΙΔ' Σεπτεμβρίου

10.1. Ἀρχ.: *Κρατῆρα λόγου ζωῆς...*

Ἦχος πλ. δ': *Σταυρὸν χαράξας Μωσῆς*

Ἀκρ.: *Κωνσταντίνος σοι, χρησορῆμον, τὸν κρότον*

Ποιητής: *Κωνσταντίνος (:)*

Χφφ.: *Μεγίστης Λαύρας Β 6*, φφ. 121r-123v· *Ἐηροποτάμιου 116*, φφ. 18r-20v· *Scorialensis X.IV [403]*, φφ. 79v-83r· *Sinaiticus gr. 551*, φφ. 68r-70r· *Sinaiticus gr. 552*, φφ. 287v-289r· *Sinaiticus gr. 556*, φφ. 79r-82v· *Πατριακὸς 194*, φφ. 93r-97r· *Πατριακὸς 806B* φφ. 64r-66v· *Πατριακὸς 609*, φφ. 60r-62r⁷⁴.

ΙΓ' Νοεμβρίου

11.1. Ἀρχ.: *Μωσῆς ἐρυθρὰν σταυρικωτάτῳ τύπῳ...*

73. Βλ. καὶ Σ. Εὐστρατιάδης, «Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς» ὅ.π., σ. 245-246, ἀρ. 118.

74. Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμείον Ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως», *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 38 (1939) 321· Ε. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον*, ὅ.π., σ. 44-45, ἀρ. 53 καὶ σημ. 39 ὅπου ἀναφορὰ στὶς μαρτυρίες τῶν χειρογράφων γιὰ τὸ συνθετὴ τοῦ κανόνα. Βλ. ἐπίσης Δ. Στρατηγόπουλος, «Ἀνέκδοτοι βυζαντινοὶ ἁσματικοὶ Κανόνες. Διορθώσεις καὶ προσθήκες», *Βυζαντινὰ* 20 (1999) σ. 255-56, ἀρ. 53· D. Getov, «The Unedited Byzantine Liturgical Canons in the Library of Congress Microfilms of the Greek Manuscripts in St. Catherine's Monastery of Mount Sinai», *Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata* III. s 6 (2009) 87, ἀρ. 259.

- Ἦχος α΄· Ἐσωσε λαὸν
 Ἀκρ.: *Μερκουρίου μέλισμα τῷ Χρυσοστόμῳ*
 Ποιητής: Μερκούριος
 Ἔκδ.: Γεδεών, «Μνήμη Χρυσοστόμου», 187-192· Τ. Antonopoulou, *Mercurius Grammaticus Opera Iambica*, [Corpus Christianorum Series Graeca 87], Turnhout 2017, 87-94.
- 12.2. Ἀρχ.: *Πάλαι τυράννου τριστατῶν πανοπλίαν...*
 Ἦχος β΄· *Στείβει θαλάσσης*
 Ἀκρ.: *Πανευμενῶς δέχοιο τοὺς λόγους πάτερ*
 Ποιητής: -
 Ἔκδ.: Γεδεών, «Μνήμη Χρυσοστόμου», 75-80.
- 13.3. Ἀρχ.: *Ὡς ὑπέριπτον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ...*
 Ἦχος γ΄· *Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ*
 Ἀκρ.: -
 Ποιητής: Γερμανὸς
 Χφ.: Parisinus gr. 259, φφ. 137ν-139ν⁷⁵.
 Ἔκδ.: Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 97-99.
- 14.4. Ἀρχ.: *Ἀνοίξας τὸ στόμα μου τῆς διανοίας...*
 Ἦχος δ΄· *Ἀνοίξω τὸ στόμα μου*
 Ποιητής: Φιλόθεος Κόκκινος
 Ἔκδ.: Κουρτεσιδου, *Ποιητικὰ ἔργα*, 114-141· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 124-126⁷⁶.
- 15.5. Ἀρχ.: *Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ χαριτώσας τὸ πάγχρυσον στόμα...*
 Ἦχος δ΄· *Ἀνοίξω τὸ στόμα μου*
 Ἀκρ.: *Χρυσὸν ἐπαινῶ τοῦ Χρυσοστόμου στόμα. Ἐν δὲ τοῖς θεοτοκίοις, ὁ Μαλαξὸς*
 Ποιητής: Νικόλαος Μαλαξὸς⁷⁷
 Ἔκδ.: Μηναῖον Νοεμβρίου 1551, φφ. Vν-λ Πιν· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 138-140.

75. Βλ. καὶ Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμείον», ὅ.π., *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 38 (1939) σ. 319· Ε. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον*, ὅ.π., σ. 92, ἀρ. 227· Θ. Κολλυροπούλου, *Περὶ τοῦ προβλήματος τῆς β΄ ὁδῆς τῶν κανόνων*, Πάτρα 2012, σ. 123, ἀρ. 103.

76. Βλ. καὶ Δ. Τσεντικόπουλος, *Φιλόθεος Κόκκινος*, ὅ.π., σ. 329-330.

77. Ὁ Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμείον», ὅ.π., *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 38 (1939) σ. 320, ἐσφαλμένως προσγράφει τὸν κανόνα στὸ Θεοφάνη. Τὴν ἄποψη αὐτὴ υἰοθετεῖ ἡ Ε. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον*, ὅ.π., σ. 92-93, ἀρ. 229 καὶ μὲ ἐπιφύλαξη ἡ Ἄ. Ζερβουδάκη, *Θεοφάνης ὁ Γραπτός. Βίος καὶ ἔργο*, [Διδ. Διατριβή], Ρέθυμνο 2002, σ. 207, ἀρ. 50. Πρβλ. Δ. Στρατηγόπουλος, *Νικόλαος Μαλαξός*, ὅ.π., σ. 193, ἀρ. 2.

16.6. Ἀρχ.: *Τερωτάτη χορεία τῶν εὐσεβῶν...*

Ἦχος πλ. β´. Ὡς ἐν ἠπείρῳ πεξεύσας ὁ Ἰσραὴλ

Ἀκρ.: *Ἰωάννη, φρούρει με σὸν Κωνσταντῖνον*

Ποιητής: Κωνσταντῖνος (:)

Χαφ.: Parisinus gr. 1570, φφ. 70r-73v· Sinaiticus gr. 644, φφ. 137v-149v⁷⁸.

Ἔκδ.: Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 126-128.

17.7. Ἀρχ.: *Τῆς μετανοίας γεγωνὸς θεριμότατος...*

Ἦχος πλ. δ´. Ἀρματηλάτην Φαραῶ

Ἀκρ.: *Τοῦ Πνεύματος μέλλω σὲ τὸ χρυσοῦν στόμα*

Ποιητής: Θεοφάνης

Ἔκδ.: MK, III, 110-116· MV, III, 97-102· MR, II, 144-151· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 19-24⁷⁹.

18.8. Ἀρχ.: *Δόξης μετασχὼν τῆς ἀλήκτου τῶν ἄνω...*

Ἦχος δ´. Θεῖω καλυφθεῖς ὁ βραδύγλωσσος γνόφω

Ἀκρ.: *Δέχου τὸν ἕμιον, χρυσορρήμιον παμμάκαρ*

Ἔκδ.: AHG III, 392-399· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 128-130.

19.9. Ἀρχ.: *Ἄπαντες οἱ πιστοί...*

Ἦχος δ´. Ἀρματα Φαραῶ

Ἀκρ.: -

Ποιητής: Ἀνδρέας Κρήτης

Χαφ.: Parisinus gr. 1619, φφ. 174v-179r· Sinaiticus gr. 568, φφ. 41v-46v⁸⁰.

20.10. Ἀρχ.: *Ἀγνείας χαίρε καὶ φωτὸς κειμήλιον...*

Ἦχος πλ. δ´. Ἀρματηλάτην Φαραῶ

Ἀκρ.: *Κατ' ἀλφάβητον*

Ποιητής: Συμεὼν Θεσσαλονίκης

Ἔκδ.: Ἰ. Φουντούλης, *Συμεὼν ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, Τὰ Λειτουργικὰ Συγγράμματα, I: Εὐχαὶ καὶ ὕμνοι*, [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν - Ἐπιστημονικὰ Πραγματεῖαι 10], Θεσσαλονίκη 1968, 213-217⁸¹.

KZ' Ἰανουαρίου

21.11. Ἀρχ.: *Χρύσειον στόμα Χριστοῦ...*

78. Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμείον», ὅ.π., *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 38 (1939) σ. 320· Ἐ. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον*, ὅ.π., σ. 93, ἀρ. 230.

79. Βλ. Α. Ζερβουδάκη, *Θεοφάνης ὁ Γραπτός*, ὅ.π., σ. 206-207, ἀρ. 49.

80. Βλ. καὶ Ν. Τομαδάκης, *Ἡ βυζαντινὴ ἕμνογραφία καὶ ποίησις*, Θεσσαλονίκη 1993 (ἀνατ.), σ. 207· Ἐ. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον*, ὅ.π., σ. 92, ἀρ. 228· D. Getov, «The Unedited Byzantine Liturgical Canons», ὅ.π., σ. 74 ἀρ. 53.

81. Βλ. Ἰ. Φουντούλης, *Τὸ Λειτουργικὸν ἔργον*, ὅ.π., σ. 107, ἀρ. 18.

- Ἦχος α΄· Ἄσωμεν πάντες λαοὶ
 Ποιητής: Ἰωάννης Μοναχὸς (Δαμασκηνός);
 Ἔκδ.: *AHG*, V, 471-479⁸².
- 22.12. Ἀρχ.: Τὸ θεόφθογον στόμα, τὸ χρυσόφωνον...
 Ἦχος γ΄· Ὁ τὰ ὕδατα πάλαι
 Ἀκρ.: Τῷ Χρυσογλώττῳ τρίτον ἐξάδω μέλος. Ἰώβ.
 Ποιητής: Ἰώβ
 Ἔκδ.: *MK*, V, 248-258· *MV*, V, 222-231· *MR*, III, 389-401· Ἀκολουθία, 56-69·
 Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 51-58⁸³.
- 23.13. Ἀρχ.: Ἔδειξας ὁ Θεὸς μετανοίας ὁδηγόν...
 Ἦχος δ΄· Ἄρματα Φαραῶν
 Ποιητής: Ἀνδρέας Κρήτης
 Ἔκδ.: *AHG*, V, 387-412⁸⁴.
- 24.14. Ἀρχ.: Ρύσιον αὐχμηρῶν αἰσθήσεων...
 Ἦχος δ΄· Χῶρος εἰς ἅπαξ
 Ἀκρ.: Χριστοκίχτην ἐνὶ στόματα σὼ ἱερῆα γεραίρω. Ἐν δὲ τοῖς τριαδικοῖς
 καὶ θεοτοκίοις ταπεινοῦ Γεωργίου
 Ποιητής: Γεώργιος
 Ἔκδ.: *AHG*, V, 439-459.
- 25.15. Ἀρχ.: Πελάγους τοῦ Πνεύματος...
 Ἦχος δ΄· Ἀνοίξω τὸ στόμα μου
 Ἀκρ.: <Πη<ῆς εὐ>σε<βο>ὺς ῥεῖθρον εὐφ<η>μιῶ, πάτερ>
 Ποιητής: Γεωργίου (in theot.)
 Χφ.: Μεγίστης Λαύρας Θ 137, φφ. 258r-263r.
 Ἔκδ.: Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 99-101.⁸⁵
- 26.16. Ἀρχ.: Τῆς ἀνεσπέρου, ὅσιε, αὐγῆς ἀποκληρούμενος...

82. Βλ. καὶ Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμείον», ὅ.π., *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 46 (1947) σ. 319.

83. Σημειώνουμε ὅτι ὁ κανόνας φέρεται ὡς ποίημα Ἰώβ μόνο στὴν ἀκολουθία τοῦ Μηναίου τῆς ἔκδοσης τῆς Ρώμης στὴν ἔκδοση τῆς Βενετίας παραδίδεται ὡς ποίημα Ἰωσήφ, ἐνῶ στὴν ἔκδοση τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἀναγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ συνθέτη του. Βλ. καὶ Δ. Στρατηγόπουλος, *Ἐντυπες Ἀκολουθίες*, ὅ.π., σ. 196.

84. Βλ. Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμείον», ὅ.π., *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 46 (1947) σ. 319· Ν. Τομαδάκης, *Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία*, ὅ.π., σ. 207· Ἐ. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον*, ὅ.π., σ. 92, σημ. 176. Γιὰ τὴν β΄ ὁδὴ τοῦ κανόνα βλ. Θ. Κολλυροπούλου, «Ἐκδοσιὲς τῶν β΄ ὁδῶν», ὅ.π., σ. 456-457· ἢ ἴδια, *Περὶ τοῦ προβλήματος*, ὅ.π., σ. 151, ἀρ. 211.

85. Βλ. καὶ Ἐ. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον*, ὅ.π., σ. 159, ἀρ. 466· Θ. Κολλυροπούλου, *Περὶ τοῦ προβλήματος*, ὅ.π., σ. 152, ἀρ. 212.

⁷Ἦχος πλ. β΄. *Τιμηθείση τιμάται*

Ἄκρ.: *Τὴν πάγχρυσον μέλπω σε τοῦ Θεοῦ λύραν. Ἰωσήφ.*

Ποιητής: Ἰωσήφ Ὑμνογράφος

⁷Εκδ.: Γεδεών, «Μνήμη Χρυσοστόμου», 313-318⁸⁶.

27.17. Ἄρχ.: *Ποία γλῶσσα, ποῖος νοῦς...*

⁷Ἦχος πλ. β΄. *Βοηθὸς καὶ σκεπαστής*

Ἄκρ.: *Πατέρων οὐρανίων κλέος ἀνεδείσω, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων δώδεκα ἰσάριθμος*

⁷Εκδ.: ΑΗΓ, V, 480-498⁸⁷.

28.18. Ἄρχ.: *Πλοῦτον ἐναπέθου τῇ ψυχῇ...*

⁷Ἦχος πλ. δ΄. *Ἄσμα ἀναπέμψομεν, λαοί*

⁷Εκδ.: ΜV, V, 222-231· ΜR, III, 389-400· ΜΚ, V, 248-258· *Ἀκολουθία*, 55-68· ΑΗΓ, V, 413-430· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 51-58⁸⁸.

29.19. Ἄρχ.: *Ἄσμα ἀναπέμψομεν λαοί...*

⁷Ἦχος πλ. δ΄. *Ἄσμα ἀναπέμψομεν λαοί...*

⁷Εκδ.: ΑΗΓ, V, 431-438.

30.20. Ἄρχ.: *Ἐδόθη τοῖς πέρασιν ἀληθής...*

⁷Ἦχος πλ. δ΄. *Υἱοῦ διοδεύσας ὡσεὶ ξηρὰν*

⁷Εκδ.: ΑΗΓ, V, 499-507, 508-512⁸⁹.

31.21. Ἄρχ.: *Δεῦτε, συνελθόντες οἱ πιστοί...*

⁷Ἦχος πλ. δ΄. *Ἄσμα ἀναπέμψομεν, λαοί*

Ἄκρ.: -

Χφ.: Πατμιακὸς 198, φφ. 174v-179v⁹⁰.

⁷Εκδ.: Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 131-133.

β. Κανόνες Παρακλητικῆς

32.1. Ἄρχ.: *Παγχρύσοις σου δόγμασι καταχρυσώσας...*

⁷Ἦχος α΄. *Ἐδὴν ἐπινίκιον*

86. Βλ. Ε. Τωμαδάκης, *Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος*, ὅ.π., σ. 143, ἀρ. 175.

87. Βλ. Θ. Κολλυροπούλου, *Ἴδετε, ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἶμι Θεός...* (Συμβολὴ στὴν μελέτη τῶν εἰρμῶν τῆς β΄ ὁδῆς τῶν ἀσματικῶν κανόνων), Πάτρα 2010, σ. 210, ἀρ. 129· ἢ ἴδια, *Περὶ τοῦ προβλήματος*, ὅ.π., σ. 152-153, ἀρ. 214.

88. Γιὰ τὴν β΄ ὁδὴ τοῦ κανόνα βλ. Θ. Κολλυροπούλου, «Ἐκδοση τῶν β΄ ὁδῶν», ὅ.π., σ. 457-458· ἢ ἴδια, *Ἴδετε, ἴδετε*, ὅ.π., σ. 163, ἀρ. 29· ἢ ἴδια, *Περὶ τοῦ προβλήματος*, ὅ.π., σ. 152, ἀρ. 213.

89. Ἐσφαλμένως ἢ Α. Ζερβουδάκη, *Θεοφάνης ὁ Γραπτός*, ὅ.π., σ. 237, ἀρ. 106, θεωρεῖ τὸν κανόνα ἀνέκδοτο.

90. Βλ. καὶ Ἐ. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμεῖον*, ὅ.π., σ. 159, ἀρ. 467.

- Ἀκρ.: <Ἰωσήφ> (θ' ὠδή)
 Ποιητής: Ἰωσήφ Ὑμνογράφος
 Χφφ.: Sinaiticus gr. 778, φφ. 81v-85v· Sinaiticus gr. 783, φφ. 12r-17v⁹¹.
- 33.2. Ἀρχ.: *Μετανοίας σάλπιγξ γεγινώς...*
 Ἦχος β'. Ἐν βυθῶ κατέστρωσε ποτὲ
 Ἔκδ.: ΑΗΓ III, 382-391· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 135-137⁹².
- 34.3. Ἀρχ.: *Τοῦ καλοῦ ποιμένος ὀφθεῖς πρόβατον...*
 Ἦχος γ'. Θαιμιαστὸς ἐνδόξως
 Ἀκρ.: <Ἰωσήφ> (θ' ὠδή)
 Ποιητής: Ἰωσήφ Ὑμνογράφος (ex acr.)
 Χφφ.: Sinaiticus gr. 778, φφ. 154v-161r· Sinaiticus gr. 783, φφ. 74r-78v⁹³.
- 35.4. Ἀρχ.: *Καθαρὸν ὡς ἔσοπτρον γεγενημένος, ὅσιε...*
 Ἦχος δ'. Ὁ πατάξας Αἴγυπτον
 Ἀκρ.: <Ἰωσήφ> (θ' ὠδή)
 Ποιητής: Ἰωσήφ Ὑμνογράφος (ex acr.)
 Χφφ.: Sinaiticus gr. 778, φφ. 197v-203v· Sinaiticus gr. 783, φφ. 106r-110v⁹⁴.
- 36.5. Ἀρχ.: *Προᾶξιν καὶ θεωρίαν πλουτίσας, ὅσιε...*
 Ἦχος πλ. α'. Ἴππον καὶ ἀναβάτην
 Ἀκρ.: <Πέμπτον μέλισμα τῷ Χρυσοστόμῳ φέρω Ἰωσήφ>
 Ποιητής: Ἰωσήφ Ὑμνογράφος (ex acr.)
 Χφ.: Sinaiticus gr. 778, φφ. 237r-243r· Sinaiticus gr. 783, φφ. 135v-139v⁹⁵.
- 37.6. Ἀρχ.: *Ἐκ τῶν ἀναγκῶν με τοῦ βίου...*
 Ἦχος πλ. β'. Κύματι θαλάσσης

91. Ε. Τομαδάκης, «Ἀνέκδοτοι καὶ ἐλλιπῶς ἐκδεδομένοι», ὅ.π., σ. 58, ἀρ. 9· D. Getov, «The Unedited Byzantine Liturgical Canons», ὅ.π., σ. 92, ἀρ. 347· Βλ. καὶ Θ. Κολλυροπούλου, *Περὶ τοῦ προβλήματος*, ὅ.π., σ. 236, ἀρ. 487· Ε. Κουσκουλή, «Προσθήκαι», ὅ.π., σ. 299, ἀρ. 77.

92. Βλ. καὶ Θ. Κολλυροπούλου, *Ἴδετε, ἴδετε*, ὅ.π., σ. 197, ἀρ. 55.

93. Ε. Τομαδάκης, «Ἀνέκδοτοι καὶ ἐλλιπῶς ἐκδεδομένοι», ὅ.π., σ. 67, ἀρ. 47· D. Getov, «The Unedited Byzantine Liturgical Canons», ὅ.π., σ. 103, ἀρ. 532· Ε. Κουσκουλή, «Προσθήκαι», ὅ.π., σ. 298-299, ἀρ. 74.

94. Ε. Τομαδάκης, «Ἀνέκδοτοι καὶ ἐλλιπῶς ἐκδεδομένοι», ὅ.π., σ. 73, ἀρ. 71· D. Getov, «The Unedited Byzantine Liturgical Canons», ὅ.π., σ. 86, ἀρ. 244· Ε. Κουσκουλή, «Προσθήκαι», ὅ.π., σ. 300, ἀρ. 80.

95. Ε. Τομαδάκης, «Ἀνέκδοτοι καὶ ἐλλιπῶς ἐκδεδομένοι», ὅ.π., σ. 78, ἀρ. 90· D. Getov, «The Unedited Byzantine Liturgical Canons», ὅ.π., σ. 94, ἀρ. 376· Βλ. καὶ Θ. Κολλυροπούλου, *Περὶ τοῦ προβλήματος*, ὅ.π., σ. 251-252, ἀρ. 546· Ε. Κουσκουλή, «Προσθήκαι», ὅ.π., σ. 300, ἀρ. 82.

Ἄκρ.: Ἐκτη δέησις τῷ Χρυσσοστόμῳ πρέπει. Ἰωσήφ.
 Ποιητής: Ἰωσήφ Ὑμνογράφος (ex acr.)
 Ἔκδ.: *AHG*, V, 460-470⁹⁶.

38.7. Ἀρχ.: Ὁφθις ὠραϊσμένοις τῶν ιδεῶν ταῖς ιδέαις..

Ἦχος βαρύς· Νεύσει σου πρὸς γεώδη
 Ἄκρ.: Ὁδὴν φέρω σοι ἐβδόμην, χρυσοῦν στόμα. Ἰωσήφ.
 Ποιητής: Ἰωσήφ Ὑμνογράφος (ex acr.)
 Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας Δ 32, φφ. 56ν-59· Sinaiticus gr. 778, φφ. 321ν-327ν· Si-
 naiticus gr. 783, φφ. 182ν-186ν⁹⁷.

39.8. Ἀρχ.: Ταῖς καθαρωτάταις σου προσευχαῖς..

Ἦχος πλ. δ´· Ὑγρὰν διοδεύσας ὡσεὶ ξηρὰν
 Ἄκρ.: Τὴν ὀγδόην δέησιν, ᾧ μάκαρ, δέχου. Τοῦ Ἰωσήφ.
 Ποιητής: Ἰωσήφ Ὑμνογράφος (ex acr.)
 Χφφ.: Πατριακὸς 621, φφ. 12r-13v· Vaticanus gr. 779, φφ. 249r-252v· Sinaiticus
 gr. 778, φφ. 361r-368v· Sinaiticus gr. 783, φφ. 207r-211v⁹⁸.

40.9. Ἀρχ.: Ὑμνοῖς τὸν ποιμένα τὸν καλὸν καὶ μιμητὴν

Ἦχος α´· Σοῦ ἢ τροπαιοῦχος δεξιὰ
 Ἄκρ.: Ὑμνοῖς ἀνιμνω τὸν καλὸν σε ποιμένα. Μοναχὸς Ἰωάννης
 Ποιητής: Ἰωάννης Μαυρόπουλος
 Ἔκδ.: Σπυριδίων Λαυριώτης, *Κανόνες*, 7-12· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 102-
 104⁹⁹.

41.10. Ἀρχ.: Λογιῶν χαρίτων ὁ χορὸς, ὁ τὴν χαριτώνυμον..

Ἦχος β´· Ἐν βυθῷ κατέστρωσε ποτέ
 Ἄκρ.: Λόγοις προσαιδῶ σοι, πάτερ χρυσολόγε. Ἐγὼ Ἰωάννης

96. Βλ. Ε. Τομαδάκης, *Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος*, ὅ.π., σ. 126, ἀρ. 94.

97. Βλ. Ε. Τομαδάκης, *Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος*, ὅ.π., σ. 126, ἀρ. 95. Πρὸβλ. Ἐ. Παπα-
 ηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον*, ὅ.π., σ. 93, ἀρ. 231· Δ. Στρατηγόπουλος, «Διορθώσεις»,
 ὅ.π., σ. 258, ἀρ. 231· D. Getov, «The Unedited Byzantine Liturgical Canons», ὅ.π., σ. 113, ἀρ.
 670· Ε. Τομαδάκης, «Ἀνέκδοτοι καὶ ἐλλιπῶς ἐκδεδομένοι», ὅ.π., σ. 88, ἀρ. 132.

98. Βλ. Ε. Τομαδάκης, *Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος*, ὅ.π., σ. 126, ἀρ. 96. Πρὸβλ. Ἐ. Πα-
 παηλιοπούλου-Φωτοπούλου, *Ταμείον*, ὅ.π., σ. 93, ἀρ. 232· Στρατηγόπουλος, «Διορ-
 θώσεις», ὅ.π., σ. 258, ἀρ. 232· D. Getov, «The Unedited Byzantine Liturgical Canons»,
 ὅ.π., σ. 98, ἀρ. 436· Ε. Τομαδάκης, «Ἀνέκδοτοι καὶ ἐλλιπῶς ἐκδεδομένοι», ὅ.π., σ.
 92-93, ἀρ. 154.

99. Γιὰ τοὺς ὑπ' ἀριθμ. 1-8 κανόνες βλ. Δ. Στρατηγόπουλος, *Ἐντυπες Ἀκολου-
 θίες*, ὅ.π., σ. 196. Ὁ Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμείον», ὅ.π., *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 38
 (1939) 318-321, κατέγραψε ἐσφαλμένως ὡς ἀνέκδοτους τοὺς ὑπ' ἀριθμ. 1, 2, 3, 5, 6
 καὶ 8 κανόνες· ἡ ἔκδοσή τους εἶχε προηγηθεῖ δύο ἔτη πρὶν τὴ δημοσίευσή τῆς μελέ-
 τῆς του.

- Ποιητής: Ἰωάννης Μαυρόπουλος
 Ἔκδ.: Σπυρίδων Λαυριώτης, *Κανόνες*, 12-17· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 104-107.
- 42.11. Ἄρχ.: *Τρίφωτον ἐνιαίαν αἴγλην ἄτμητον...*
 Ἦχος γ΄. *Χέρσον ἀβυσσοτόκον*
 Ἄκρ.: *Τὸ χρυσόρρημον ἐν λόγοις μέλπω στόμα. Ὕμνος Ἰωάννου*
 Ποιητής: Ἰωάννης Μαυρόπουλος
 Ἔκδ.: Σπυρίδων Λαυριώτης, *Κανόνες*, 17-22· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 107-109.
- 43.12. Ἄρχ.: *Ἐψόθεν μοι, πάγχρυσε, ὡς ἀετὸς συγκατάβηθι...*
 Ἦχος δ΄. *Ἀνοιξω τὸ στόμα μου*
 Ἄκρ.: *Ὕμνω λιγυρῶς τῆς μετανοίας λύραν. Μοναχὸς Ἰωάννης*
 Ποιητής: Ἰωάννης Μαυρόπουλος
 Ἔκδ.: Σπυρίδων Λαυριώτης, *Κανόνες*, 22-27· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 109-112.
- 44.13. Ἄρχ.: *Τέθριππον, χρυσολόγε, ταῖς γενικαῖς ἀρεταῖς...*
 Ἦχος πλ. α΄. *Ἴππον καὶ ἀναβάτην*
 Ἄκρ.: *Τὸν κοσμολαμπὴ φωσφόρον μέλπω λόγοις. Ἐγὼ Ἰωάννης*
 Ποιητής: Ἰωάννης Μαυρόπουλος
 Ἔκδ.: Σπυρίδων Λαυριώτης, *Κανόνες*, 27-31· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 112-114.
- 45.14. Ἄρχ.: *Στόματι πηλίνω καὶ γλώσση γεώδει...*
 Ἦχος πλ. β΄. *Κύματι θαλάσσης*
 Ἄκρ.: *Συνώνυμος μέλπει σε τὸ χρυσοῦν στόμα. Οἰκτρὸς μοναχὸς, οἰκέτης Ἰωάννης*
 Ποιητής: Ἰωάννης Μαυρόπουλος
 Ἔκδ.: Σπυρίδων Λαυριώτης, *Κανόνες*, 32-38· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 114-118.
- 46.15. Ἄρχ.: *Τάγμασιν ἀσωμάτων ὁμοταγῆς χροματίζων*
 Ἦχος βαρὺς. *Νεύσει σου πρὸς γεώδη*
 Ἄκρ.: *Τὸ χρυσοφαῆς πατέρων μέλπω κύδος. Μοναχὸς Ἰωάννης*
 Ποιητής: Ἰωάννης Μαυρόπουλος
 Ἔκδ.: Σπυρίδων Λαυριώτης, *Κανόνες*, 39-43· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 118-120.
- 47.16. Ἄρχ.: *Τὸ χαριτόπουν τῆς σοφίας ὄργανον*
 Ἦχος πλ. δ΄. *Ἀρματηλάτην Φαραῶν*
 Ἄκρ.: *Τῷ χρυσογλώττῳ πατρὶ καὶ Χρυσοστόμῳ ὕμνος κροτεῖται μακρὸς ἐξ Ἰωάννου*
 Ποιητής: Ἰωάννης Μαυρόπουλος

ᾠεκδ.: Σπυριδων Λαυριώτης, *Κανόνες*, 44-52· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 120-124.

Γ. ΣΤΙΧΗΡΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΑ

Π᾽ Νοεμβρίου

- 48.1. Ἀρχ.: *Τὸν Βαπτιστὴν ἐμμήσω...*
Ἦχος α΄· *Τῶν οὐρανίων Ταγμάτων*
ᾠεκδ.: *MK*, III, 105· *MV*, III, 92· *MR*, II, 134· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 13.
- 49.2. Ἀρχ.: *Θεῖα ἐμπνεύσει τοῦ Λόγου...*
Ἦχος α΄· *Τῶν οὐρανίων Ταγμάτων*
ᾠεκδ.: *MK*, III, 105· *MV*, III, 92· *MR*, II, 134· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 13.
- 50.3. Ἀρχ.: *Τὸ καθαρὸν τῆς ψυχῆς σου...*
Ἦχος α΄· *Τῶν οὐρανίων Ταγμάτων*
ᾠεκδ.: *MK*, III, 105· *MV*, III, 92· *MR*, II, 134· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 13.
- 51.4. Ἀρχ.: *Σάλπιγξ χρυσοειδὴς λαμπρῶς ἀναβοῶσα...*
Ἦχος β΄· *Οἶκος τοῦ Ἐφραθά*
ᾠεκδ.: *MK*, III, 105· *MV*, III, 92· *MR*, II, 135· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 13.
- 52.5. Ἀρχ.: *Νόμον ὡς Μωϋσῆς ἐδέξω ἐκ Κυρίου...*
Ἦχος β΄· *Οἶκος τοῦ Ἐφραθά*
ᾠεκδ.: *MK*, III, 105· *MV*, III, 92· *MR*, II, 135· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 13.
- 53.6. Ἀρχ.: *Κήρυξ ὡς ἀληθῶς τῆς θείας βασιλείας...*
Ἦχος β΄· *Οἶκος τοῦ Ἐφραθά*
ᾠεκδ.: *MK*, III, 105· *MV*, III, 92· *MR*, II, 135· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 14.
- 54.7. Ἀρχ.: *Χαίροις, τὸ χρυसानγὲς σκῆνωμα...*
Ἦχος β΄· *Ποίσις εὐφημιῶν*
Ποιητής: Νικόλαος Μαλαξῆς
ᾠεκδ.: *Μηναῖον Νοεμβρίου 1551*, φ. ηVτ.
- 55.8. Ἀρχ.: *Χαίροις, τῶν διδαχῶν πέλαγος...*
Ἦχος β΄· *Ποίσις εὐφημιῶν*
Ποιητής: Νικόλαος Μαλαξῆς
ᾠεκδ.: *Μηναῖον Νοεμβρίου 1551*, φ. ηVτ.
- 56.9. Ἀρχ.: *Χαίροις, πνευματικὸν ὄργανον...*
Ἦχος β΄· *Ποίσις εὐφημιῶν*
Ποιητής: Νικόλαος Μαλαξῆς
ᾠεκδ.: *Μηναῖον Νοεμβρίου 1551*, φ. ηVτ¹⁰⁰.

100. Γιὰ τὰ ὑπ' ἀριθμ. 7-9 στιχηρὰ προσόμοια βλ. Δ. Στρατηγόπουλος, *Νικόλαος*

- 57.10. Ἀρχ.: *Τὴν χρυσήλατον σάλπιγγα...**
 ᾠχος δ' Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν
 Ἔκδ.: *MK*, III, 106, V, 243· *MV*, III, 92-93, V, 218· *MR*, II, 135, III, 381· Christ - Paraniikas, *Anthologia*, 71· *Ἀκολουθία*, 45· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 14, 46.
- 58.11. Ἀρχ.: *Τὸν ἀστέρα τὸν ἄδυτον...**
 ᾠχος δ' Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν
 Ἔκδ.: *MK*, III, 106, V, 243· *MV*, III, 93, V, 218· *MR*, II, 135, III, 382· Christ - Paraniikas, *Anthologia*, 71· *Ἀκολουθία*, 45· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 14, 46.
- 59.12. Ἀρχ.: *Ὁ ἐπίγειος ἄγγελος καὶ οὐράνιος ἄνθρωπος...**
 ᾠχος δ' Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν
 Ἔκδ.: *MK*, III, 106, V, 243-244· *MV*, III, 93, V, 218· *MR*, II, 135-136, III, 382· Christ - Paraniikas, *Anthologia*, 71· *Ἀκολουθία*, 45· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 14, 46.
- 60.13. Ἀρχ.: *Χρυσοῦ τηλαυγέστερον, τὰ ἱερά σου διδάγματα...**
 ᾠχος δ' Ἔδωκας σημείωσιν
 Ἔκδ.: *MK*, III, 116, V, 258· *MV*, III, 102, V, 231· *MR*, II, 152, III, 401· *Ἀκολουθία*, 69· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 24, 58.
- 61.14. Ἀρχ.: *Ὁ στύλος ὁ πύρινος...**
 ᾠχος δ' Ἔδωκας σημείωσιν
 Ἔκδ.: *MK*, III, 116-117, V, 258· *MV*, III, 102, V, 231· *MR*, II, 152, III, 401-402· *Ἀκολουθία*, 70· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 24, 58.
- 62.15. Ἀρχ.: *Ἥλιος πολύφωτος τὴν οἰκουμένην...**
 ᾠχος δ' Ἔδωκας σημείωσιν
 Ἔκδ.: *MK*, III, 117· *MV*, III, 102· *MR*, II, 152· Κουρτεσίδου, *Ποιητικά ἔργα*, 140· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 24.
- 63.16. Ἀρχ.: *Ἀδίκως τῆς ποιμένης σου...**
 ᾠχος δ' Ἔδωκας σημείωσιν
 Ἔκδ.: *MK*, III, 117, V, 258· *MV*, III, 102, V, 231· *MR*, II, 152, III, 401· *Ἀκολουθία*, 69-70· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 24, 58.
- 64.17. Ἀρχ.: *Σκεῦος καθαρῶτατον τοῦ θεοῦ Πνεύματος...**
 ᾠχος δ' Ἔδωκας σημείωσιν
 Ἔκδ.: Κουρτεσίδου, *Ποιητικά ἔργα*, 139-140· Plank - Lutzka - Hannick, *Das byzantinische Eigengut*, 295· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 205.
- 65.18. Ἀρχ.: *Ἄγγελος ἐπίγειος καὶ ἐπουράνιος ἄνθρωπος**
 ᾠχος δ' Ἔδωκας σημείωσιν
 Ἔκδ.: Κουρτεσίδου, *Ποιητικά ἔργα*, 140· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 205.

- 66.19. Ἀρχ.: Χαίροις, τὸ χρυσαυγὲς καὶ τερπνόν...
 Ἦχος πλ. α', Χαίροις ἀσκητικῶν ἀληθῶς
 Ἔκδ.: ΜΚ, ΙΙΙ, 108· ΜV, ΙΙΙ, 95· ΜR, ΙΙ, 140· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 17.
- 67.20. Ἀρχ.: Χαίροις, τῶν ὀρφανῶν ὁ πατήρ...
 Ἦχος πλ. α', Χαίροις ἀσκητικῶν ἀληθῶς
 Ἔκδ.: ΜΚ, ΙΙΙ, 108-109· ΜV, ΙΙΙ, 95· ΜR, ΙΙ, 140· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 17.
- 68.21. Ἀρχ.: Οἶκον τῶν ἱερῶν ἀρετῶν...
 Ἦχος πλ. α', Χαίροις ἀσκητικῶν ἀληθῶς...
 Ἔκδ.: ΜΚ, ΙΙΙ, 109· ΜV, ΙΙΙ, 95· ΜR, ΙΙ, 140-141· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 17.
- 69.22. Ἀρχ.: Ποίοις οἱ γηγενεῖς χεῖλεσιν...
 Ἦχος β'· Ποίοις εὐφημιῶν
 Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας Ι 65, φ. 299ν.
- 70.23. Ἀρχ.: Ποίοις πνευματικοῖς ἄνθεισι στεφανώσωμεν...
 Ἦχος β'· Ποίοις εὐφημιῶν
 Χφφ.: ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, Χρυσόστομος, 14.
- 71.24. Ἀρχ.: Ποίοις εὐφημιῶν ἄνθεισιν...
 Ἦχος β'· Ποίοις εὐφημιῶν
 Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας Ι 65, φ. 299ν.
- 72.25. Ἀρχ.: Πάντες οἱ ἐπὶ γῆς σήμερον φιλοθέω...
 Ἦχος β'· Ποίοις εὐφημιῶν
 Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 70r.
- 73.26. Ἀρχ.: Οἶκος πνευματικῶς τὰς χάριτας ἅπασας...
 Ἦχος β'· Οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ
 Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 70r.
- 74.27. Ἀρχ.: Ποία γλῶσσα τὰ σὰ ὑμῆσαι ἐξαρχέσει...
 Ἦχος β'· Οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ
 Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 70r.
- 75.28. Ἀρχ.: Πάντες σε οἱ πιστοὶ προστάτην κεκτημένοι...
 Ἦχος β'· Οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ
 Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 70r.
- 76.29. Ἀρχ.: Τὴν γλῶσσαν τὴν πάγχρυσον...
 Ἦχος β'· Οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ
 Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 96ν.
- 77.30. Ἀρχ.: Ὡς χρυσήλατον σάλπιγγα σέ, Χρυσόστομε, ἔχουσα...
 Ἦχος δ'· Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν
 Χφφ.: Βατοπεδίου 1134, φ. 126r.
- 78.31. Ἀρχ.: Χαίροις ἱερωσύνης κανόν, τῆς εὐσεβείας...

- Ἦχος πλ. α΄· Χαίροις ἀσκητικῶν
Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας Η 51, φ. 112ν-113ρ.
- 79.32. Ἀρχ. Χαίροις ἱερωσύνης κανόν, τῆς ἐκκλησίας...
Ἦχος πλ. α΄· Χαίροις ἀσκητικῶν
Χφφ.: ΕΗΑΙ 400, φ. 190α¹⁰¹.
- 80.33. Ἀρχ. Χαίροις ἡ Ἐκκλησία βοᾷ σοι τῷ νυμφίῳ ἑαυτῆς...
Ἦχος πλ. α΄· Χαίροις ἀσκητικῶν
Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας Η 51, φ. 113ρ.
- ΚΖ΄ Ἰανουαρίου
- 81.1. Ἀρχ. Κόσμον διαδήματι φαιδρόν...
Ἦχος β΄· Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου
Χφ.: Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 256ρ.
Ἔκδ.: Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 207.
- 82.2. Ἀρχ. Ὡσπερ ἑωσφόρος πρωϊνός...
Ἦχος β΄· Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου
Χφ.: Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 256ρ.
Ἔκδ.: Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 207.
- 83.3. Ἀρχ. Ὅτε ἐκ Κομάνων σε νεκρόν...
Ἦχος β΄· Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου
Χφ.: Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 256ρ.
Ἔκδ.: Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 207.
- 84.4. Ἀρχ. Ἰερωτάτην στησώμεθα χορείαν...
Ἦχος δ΄· Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς
Ἔκδ.: ΜΚ, V, 244 ΜV, V, 218· ΜR, III, 382· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 46.
- 85.5. Ἀρχ. Ὡς οὐρανὸς φαεινὸς τῆς Ἐκκλησίας...
Ἦχος δ΄· Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς
Ἔκδ.: ΜΚ, V, 244 ΜV, V, 218· ΜR, III, 382· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 46.
- 86.6. Ἀρχ. Νῦν οὐρανὸς τοῖς ἀγγέλοις συγχορεύει...
Ἦχος δ΄· Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς
Ἔκδ.: ΜΚ, V, 244 ΜV, V, 218· ΜR, III, 382· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 46.
- 87.7. Ἀρχ. Κόσμον ὡς βασιλείον ἡ Βασιλίζ...
Ἦχος δ΄· Ἐδωκας σημείωσιν
Ἔκδ.: ΜΚ, V, 258 ΜV, V, 231· ΜR, III, 402· Ἀκολουθία, 70· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 58.

101. Βλ. D. Getov, «Unedited Troparia in a Liturgical Pandect», *Νέα Ῥώμη* 10 (2013) 182.

- 88.8. Ἀρχ.: *Χαίρει ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ...*
 Ἦχος πλ. α'. *Χαίροις ἀσκητικῶν*
 Ἔκδ.: *MK, V, 246· MV, V, 220· MR, III, 386· Ἀκολουθία, 51· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 49.*
- 89.9. Ἀρχ.: *Βρύει ὡς μυροθήκη τερπνή...*
 Ἦχος πλ. α'. *Χαίροις ἀσκητικῶν*
 Ἔκδ.: *MK, V, 246· MV, V, 220· MR, III, 386· Ἀκολουθία, 51· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 49.*
- 90.10. Ἀρχ.: *Κόσμου ὁ σιτομέτρης πιστοί...*
 Ἦχος πλ. α'. *Χαίροις ἀσκητικῶν*
 Ἔκδ.: *MK, V, 246· MV, V, 220· MR, III, 386· Ἀκολουθία, 51-52· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 46.*
- 91.11. Ἀρχ.: *Τὴν θεοκίνητον χώραν τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν...*
 Ἦχος α'. *Τῶν οὐρανίων ταγματῶν...*
 Χφφ.: *Parisinus gr. 1615, φ. 330v.*
- 92.12. Ἀρχ.: *Δεῦτε φιλέορτοι, πάντες χοροστατήσωμεν...*
 Ἦχος α'. *Τῶν οὐρανίων ταγματῶν*
 Χφφ.: *EHA I 400, φ. 337a¹⁰².*
- 93.13. Ἀρχ.: *Ἀνυπερβλήτω φωτί...*
 Ἦχος δ'. *Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς*
 Χφφ.: *Parisinus gr. 255, φ. 119v· Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 255v.*
- 94.14. Ἀρχ.: *Νυμφαγωγὸς ὁ φαιδρὸς τῆς Ἐκκλησίας...*
 Ἦχος δ'. *Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς*
 Χφφ.: *Parisinus gr. 255, φ. 119v· Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 255v.*
- 95.15. Ἀρχ.: *Ἡ τῶν πιστῶν σελασφόρος Ἐκκλησία...*
 Ἦχος δ'. *Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεὶς*
 Χφφ.: *Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 255v.*

Δ. ΣΤΙΧΗΡΑ ΙΔΙΟΜΕΛΑ

Π' Νοεμβρίου

- 96.1. Ἀρχ.: *Φωστὴρ Ἰωάννη, στόμα χρυσεμφανές...*
 Ἦχος α'
 Ποιητής: *Ἀνατόλιος*
 Ἔκδ.: *MK, III, 107-108· MV, III, 94· MR, II, 139· Ἀκολουθία, 49-50· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 16.*

102. Βλ. D. Getov, «Unedited Troparia», ὅ.π., σ. 161.

- 97.2. Ἀρχ.: Σὲ τὸν μέγα ἀρχιερέα καὶ ποιμένα...
 ᾠχος β΄
 Ποιητής: Στουδίτης (:)
 Ἔκδ.: *MK*, III, 108· *MV*, III, 95· *MR*, II, 139· Christ - Paranikas, *Anthologia*, 102· *Ἀκολουθία*, 50· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 16.
- 98.3. Ἀρχ.: Χρυσέοις λόγοις σου ἡ Ἐκκλησία...*
 ᾠχος β΄
 Ποιητής: Γεώργιος Νικομηδείας
 Ἔκδ.: *MK*, III, 108· *MV*, III, 95· *MR*, II, 139· PG 100, 1528· *Ἀκολουθία*, 50· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 16-17.
- 99.4. Ἀρχ.: Εἴληφας, Τεράρχα, τὴν ἀνωτάτω φιλοσοφίαν...
 ᾠχος β΄
 Ἔκδ.: *MK*, III, 108· *MV*, III, 95· *MR*, II, 139· *Ἀκολουθία*, 50· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 17.
- 100.5. Ἀρχ.: Τριάδος τῆς σεπτῆς...
 ᾠχος β΄
 Ἔκδ.: *MK*, III, 106· *MV*, III, 92· *MR*, II, 135.
- 101.6. Ἀρχ.: Σήμερον σκιρτῶσιν ἐν πνεύματι, ἀρχιερέων δῆμοι...*
 ᾠχος β΄
 Ἔκδ.: *MK*, III, 110, V, 247· *MV*, III, 97, V, 221· *MR*, II, 143, III, 388· *Ἀκολουθία*, 54· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 19, 50.
- 102.7. Ἀρχ.: Ῥήμασι χρυσαυγεστάτοις...
 ᾠχος δ΄
 Ἔκδ.: *MK*, III, 108· *MV*, III, 95· *MR*, II, 140· *Ἀκολουθία*, 50-51· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 17.
- 103.8. Ἀρχ.: Γέγονας Χρυσόστομε, θεόπνευστον ὄργανον...
 ᾠχος δ΄
 Ποιητής: Μανουὴλ Χρυσάφης
 Ἔκδ.: *MK*, III, 105· *MV*, III, 92· *MR*, II, 134· *Anth*, I, σγ΄· Σπυρίδων Λαυριώτης, Ἀνέκδοτος ἐκκλησιαστικὴ ποίησις, *ΓΠ* 6 (1922) 580· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 13.
- 104.9. Ἀρχ.: Ἐπρεπε τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων Ἰωάννην ἀυχεῖν...*
 ᾠχος δ΄
 Ποιητής: Γερμανὸς
 Ἔκδ.: *MK*, III, 108· *MV*, III, 95· *MR*, II, 140· *Ἀκολουθία*, 51· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 17.
- 105.10. Ἀρχ.: Ἐξεχύθη ἡ χάρις ἐν χεῖλεσί σου...*
 ᾠχος πλ. α΄

Ἔκδ.: *MK*, III, 108· *MV*, III, 94· *MR*, II, 139· *Anth*, II, ρνς´· *Ἀκολουθία*, 50· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 16.

106.11. Ἄρχ.: Ὅσιν τρισμάκαρ, ἀγιώτατε πάτερ...*

Ἦχος πλ. β´

Ἔκδ.: *MK*, III, 106, V, 246· *MV*, III, 93, V, 220· *MR*, II, 136, III, 386· *TV*, 170· *Ἀκολουθία*, 52· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 15, 49.

107.12. Ἄρχ.: Σάλπιγξ χρυσόφωνος ἀνεδείχθης, Χρυσορρήμων...*

Ἦχος πλ. β´

Ἔκδ.: *MK*, III, 109, V, 247· *MV*, III, 95, V, 221· *MR*, II, 141, III, 388· *Ἀκολουθία*, 54· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 17, 50.

108.13. Ἄρχ.: Ἐξεχύθη ἡ χάρις ἐν χεῖρεσί σου...

Ἦχος πλ. β´

Ἔκδ.: *MK*, III, 110· *MV*, III, 97· *MR*, II, 143· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 19.

109.14. Ἄρχ.: Χρυσέοις ἔπεσι, καὶ θεοφθόγγοις διδάγμασι...

Ἦχος πλ. δ´

Ποιητής: Ανατόλιος

Ἔκδ.: *MK*, III, 117· *MV*, III, 102· *MR*, II, 152· Κουρτεσίδου, *Ποιητικά ἔργα*, 140-141· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 24.

110.15. Ἄρχ.: Νάμισι χρυσαυγεστάτοις τὴν ἤπειρον...

Ἦχος δ´

Χφ.: Parisinus gr. 259, φ. 131rv¹⁰³.

ΚΖ´ Ἰανουαρίου

111.1. Ἄρχ.: Ὁ πάντα σοφῶς οἰκονομῶν Θεός...

Ἦχος α´

Ποιητής: Νικόλαος Μαλαξῶς

Ἔκδ.: *Ἀνθολόγιον 1555*, φ. χ Ιν· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 204.

112.2. Ἄρχ.: Ὡ τῆς ἀρρόγητου σου ἰσχύος...

Ἦχος β´

Ποιητής: Νικόλαος Μαλαξῶς

Ἔκδ.: *Ἀνθολόγιον 1555*, φ. χ Ιν· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 204.

113.3. Ἄρχ.: Τοῦ τιμίου σου λειψάνου...

Ἦχος γ´

Ποιητής: Νικόλαος Μαλαξῶς

Ἔκδ.: *Ἀνθολόγιον 1555*, φ. χ Ιν· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 204.

103. Πρόκειται γιὰ διασκευὴ τοῦ ὑπ´ ἀριθμ. 7 στιχηροῦ ἰδιόμελου (*Ῥήμασι χρυσαυγεστάτοις...*).

- 114.4. Ἄρχ.: *Οὐκ ἔδει σε, Χρυσόστομε...*
 ᾠχος δ΄
 Ποιητής Κοσμᾶς (:)
 ᾠεκδ.: *MK*, V, 244 *MV*, V, 218· *MR*, III, 382-383· *Ἀκολουθία*, 45-46· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 46-47¹⁰⁴.
- 115.5. Ἄρχ.: *Πάτερ Χρυσόστομε, ὡς ποταμὸς θεόβροντος...*
 ᾠχος δ΄
 Ποιητής Γερμανὸς
 ᾠεκδ.: *MK*, V, 258· *MV*, V, 231· *MR*, III, 402· *Ἀκολουθία*, 70· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 59.
- 116.6. Ἄρχ.: *Δαβιτικῶς ἐξεχύθη ἡ χάρις...*
 ᾠχος δ΄
 Ποιητής Νικόλαος Μαλαξὸς
 ᾠεκδ.: *Ἀνθολόγιον 1555*, φ. γ Ιν· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 204.
- 117.7. Ἄρχ.: *Σήμερον πάλιν ἀνέτειλε τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ...*
 ᾠχος πλ. α΄
 Ποιητής Νικόλαος Μαλαξὸς
 ᾠεκδ.: *Ἀνθολόγιον 1555*, φ. γ Ιν· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 204-205¹⁰⁵.
- 118.8. Ἄρχ.: *Ἀγάλλεται σήμερον ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ...*
 ᾠχος α΄
 Ποιητής Ἀνατόλιος
 Χφφ.: *Parisnus gr.* 13, φ. 238r· 258, φ. 226v· 928, σ. 420· 1615, φ. 331r· Βατοπεδίου 1493, φ. 122r· 1499, φ. 140r· Μεγίστης Λαύρας Γ 71, φ. 118r· Γ 86, φ. 109v· Θ 32, φ. 249v· Θ 64, φ. 250r.
- 119.9. Ἄρχ.: *Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος, ὥσπερ ζῶντι τῷ Παύλῳ...*
 ᾠχος β΄
 Ποιητής Ἀνατόλιος
 Χφφ.: *Parisnus gr.* 13, φ. 238r· 258, φ. 226v· 928, σ. 420· 1615, φ. 331r·v· Βατοπεδίου 1493, φ. 122v· 1499, φ. 140r· Μεγίστης Λαύρας Γ 71, φ. 118r· Γ 86, φ. 110r· Θ 64, φ. 250r.
- 120.10. Ἄρχ.: *Εὐφροσύνην σήμερον ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ στολιζέται...*

104. Μὲ μικρὴ λεκτικὴ διαφοροποίηση (*Οὐκ ἔδεισε Χρυσόστομε...*) τὸ στιχηρὸ αὐτὸ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸν Σπυρίδωνα Λαυριώτη ὡς τροπάριο τῆς ἑορτῆς τῆς ΙΓ΄ Νοεμβρίου, μὲ βάση τὸν κώδικα Μεγίστης Λαύρας 164, ὅπου φέρεται ὡς ποίημα κάποιου ποιητῆ ὀνόματι Καλλίστου· βλ. Σπυρίδων Λαυριώτης, «Ἀνέκδοτος Ἐκκλησιαστικὴ Ποίησις», *Γρηγόριος Παλαμᾶς 6* (1922) 580.

105. Γιὰ τὰ ὑπ' ἀριθμ. 1-4 στιχηρὰ ἰδιόμελα βλ. Δ. Στρατηγόπουλος, *Νικόλαος Μαλαξὸς*, ὅ.π., σ. 259-260, ἀρ. 184-187.

Ἦχος δ΄
 Ποιητής: Ἀνατόλιος
 Χρφ.: Μεγίστης Λαύρας Γ 12, φ. 83r.

Ε. ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ

Π΄ Νοεμβρίου

121.1. Ἀρχ.: Χρυσόμορφος ἀστήρ τοῖς βροτοῖς ἀνατείλας...

Ἦχος α΄· Τὸν τάφον σου Σωτήρ

Ἔκδ.: Plank - Lutzka - Hannick, *Das byzantinische Eigengut*, 294.

122.2. Ἀρχ.: Σκευὸς ἐνθεὸν τῆς Ἐκκλησίας...

Ἦχος γ΄· Θείας πίστεως

Ἔκδ.: ΜΚ, ΙΙΙ, 109-110· ΜV, ΙΙΙ, 96· ΜR, ΙΙ, 142· Bess ΙΙΙ.4 (1908) 213· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 18.

123.3. Ἀρχ.: Τοῖς χρυσέοις λόγοις σου ἡ Ἐκκλησία...

Ἦχος δ΄· Ἐπεφάνης σήμερον

Ἔκδ.: ΜΚ, ΙΙΙ, 110· ΜV, ΙΙΙ, 96· ΜR, ΙΙ, 142· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 18.

124.4. Ἀρχ.: Τὸν λειμῶνα τῶν λόγων...*

Ἦχος πλ. α΄· Τὸν συνάναρχον Λόγον

Ἔκδ.: Αη, κζ΄· ΜΚ, ΙΙΙ, 110· ΜV, ΙΙΙ, 96· ΜR, ΙΙ, 142· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 18, 100.

125.5. Ἀρχ.: Οὔτε ἔχθρα συνόδου οὔσα παράνομος...

Ἦχος πλ. α΄· Τὸν συνάναρχον Λόγον

Ἔκδ.: ΜΚ, ΙΙΙ, 110· ΜV, ΙΙΙ, 96· ΜR, ΙΙ, 142· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 18.

126.6. Ἀρχ.: Τὴν σοφίαν ἐξ ὕψους καταμαθών...*

Ἦχος πλ. δ΄· Τὴν Σοφίαν καὶ Λόγον

Ἔκδ.: ΜΚ, ΙΙΙ, 109, V, 249· ΜV, ΙΙΙ, 96, V, 223· ΜR, ΙΙ, 141, ΙΙΙ, 392· Ἀκολουθία, 58· Bess ΙΙΙ.4 (1908) 213· Κουρτεσίδου, *Ποιητικὰ ἔργα*, 119· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 18, 52.

127.7. Ἀρχ.: Τῆς ἀρρήτου σοφίας θεοπτικῶς...

Ἦχος πλ. δ΄· Τὴν σοφίαν καὶ Λόγον

Ἔκδ.: ΜΚ, ΙΙΙ, 111· ΜV, ΙΙΙ, 98· ΜR, ΙΙ, 145· Κουρτεσίδου, *Ποιητικὰ ἔργα*, 118-119· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 20.

128.8. Ἀρχ.: Πτερωθεὶς ἐν τῇ πίστει...

Ἦχος πλ. δ΄· Τὴν σοφίαν καὶ Λόγον

Ἔκδ.: ΑΗΓ ΙΙΙ, 396, V, 368· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 131.

129.9. Ἀρχ.: Θησαυρὸς ἀνεδείχθης πνευματικός...

Ἦχος πλ. δ΄· Τὴν σοφίαν τοῦ Λόγου

- Ἔκδ.: Plank - Lutzka - Hannick, *Das byzantinische Eigengut*, 295· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 205.
- 130.10. Ἄρχ.: *Τῆς σοφίας τῷ στήθει ὡς καθαρός...*
 Ἦχος πλ. δ΄· *Τὴν σοφίαν τοῦ Λόγου*
 Χφφ.: Μεγίστης Λαύρας, Θ 52, φ. 75r.
 Ἔκδ.: Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 205.
- ΚΖ΄ Ἰανουαρίου
- 131.1. Ἄρχ.: *Δογματῶν ἀστραπαῖς...*
 Ἦχος α΄· *Τὸν τάφον σου, Σωτῆρ*
 Ἔκδ.: MK, V, 246· MV, V, 221· MR, III, 387· *Ἀκολουθία*, 52· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 50.
- 132.2. Ἄρχ.: *Ὡς χρυσαυγές τε καὶ τερπνὸν θεωροῦμιον...*
 Ἦχος δ΄· *Ὁ ὑψωθείς ἐν τῷ Σταυρῷ*
 Ἔκδ.: MK, V, 246-247· MV, V, 221· MR, III, 387· *Ἀκολουθία*, 53· AHG, V, 433· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 50.
- 133.3. Ἄρχ.: *Θεία ψήφῳ τῆς Χριστοῦ ποίμνης...*
 Ἦχος δ΄· *Κατεπλάγη Ἰωσήφ*
 Ἔκδ.: MK, V, 247· MV, 221· MR, III, 387-388· *Ἀκολουθία*, 53· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 50.
- 134.4. Ἄρχ.: *Ὁ πάγχρυσος κάλαμος...*
 Ἦχος δ΄· *Ταχὺ προκατάλαβε*
 Ἔκδ.: AHG, V, 391-392, 462-463.
- 135.5. Ἄρχ.: *Ὡς βιβλίον θεόγραφον...*
 Ἦχος δ΄· *Ταχὺ προκατάλαβε*
 Ἔκδ.: AHG, V, 392.
- 136.6. Ἄρχ.: *Τεραρχία ἀληθεῖ βίον ἐφαίδρυνας...*
 Ἦχος πλ. δ΄· *Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς...*
 Ἔκδ.: AHG, V, 392-393· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 205.
- 137.7. Ἄρχ.: *Τῶν ταγματῶν συνήφθης τῶν νοερῶν...*
 Ἦχος πλ. δ΄· *Τὴν σοφίαν τοῦ Λόγου*
 Ἔκδ.: AHG, V, 393.
- 138.8. Ἄρχ.: *Ὡς χρυσός, ἐκ μετάλλων, πάτερ σοφέ...*
 Ἦχος πλ. δ΄· *Τὴν σοφίαν καὶ Λόγον*
 Χφ.: Parisinus gr. 928, σ. 421¹⁰⁶.

106. Βλ. Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμείον», ὁ.π., *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 46 (1947) 262.

ΣΤ. ΕΞΑΠΟΣΤΕΙΛΑΡΙΑ

Π^ο Νοεμβρίου

- 139.1. Ἀρχ.: *Τοῖς χρυσαυγέσι λόγοις σου...*
 Ἦχος γ'. *Ἐν πνεύματι τῷ Ἱερῷ*
 Χφ.: MK, III, 116· MV, III, 102· MR, II, 151· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 24.
- 140.2. Ἀρχ.: *Τὸν μεγαλοφωνότατον τῆς μετανοίας κήρυκα...*
 Ἦχος γ'. *Γυναῖκες ἀκουτίσθητε*
 Χφ.: MK, III, 116· MV, III, 102· MR, II, 151· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 24.
- 141.3. Ἀρχ.: *Τῆς ἄκρας ἀγαθότητος Θεοῦ...*
 Ἦχος γ'. *Γυναῖκες ἀκουτίσθητε*
 Χφ.: Parisinus gr. 259, φ. 139v.
 Ἔκδ.: Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 99.
- 142.4. Ἀρχ.: *Ὁ τῷ σοφῷ ἱεράρχη...*
 Ἦχος γ'. *Ὁ οὐρανὸν τοῖς ἄστροις*
 Χφ.: Parisinus gr. 259, φ. 139v.
 Ἔκδ. Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 99.
- 143.5. Ἀρχ.: *Τὸ στόμα τὸ πυρίπνοον...*
 Ἦχος γ'. *Γυναῖκες ἀκουτίσθητε*
 Χφ.: Μεγίστης Λαύρας E 152, φ. 133r.
- 144.6. Ἀρχ.: *Ὡς ποταμὸν χρυσόβρυτον...*
 Ἦχος γ'. *Γυναῖκες ἀκουτίσθητε*
 Χφ.: Μεγίστης Λαύρας Θ 47, φ. 123v.
- 145.7. Ἀρχ.: *Ὡς κάλαμος...*
 Ἦχος γ'. *Γυναῖκες ἀκουτίσθητε*
 Χφ.: Μεγίστης Λαύρας I 65, φ. 299v.
- 146.8. Ἀρχ.: *Τὴν λύραν τὴν χρυσήλατον...*
 Ἦχος γ'. *Ὁ οὐρανὸν τοῖς ἄστροις*
 Χφ.: Parisinus gr. 1570, φ. 77r.
- 147.9. Ἀρχ.: *Τῷ θρόνῳ παριστάμενος τῆς θεότητος πάτερ...*
 Ἦχος γ'. *Τοῖς μαθηταῖς συνέλωμεν*
 Χφ.: Parisinus gr. 346, φ. 110r.
- 148.10. Ἀρχ.: *Τὸν χρυσολόγον ἅπαντες...*
 Ἦχος γ'. *Ἐν πνεύματι τῷ ἱερῷ*
 Χφ.: Μεγίστης Λαύρας H 51, φ. 119v-120r¹⁰⁷.

107. Γιὰ τὰ ὑπ' ἀριθμ. 4-10 ἐξαποστειλάρια βλ. Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμεῖον», ὅ.π., *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος* 38 (1939) 321-322. Ὁ ἴδιος συγκαταριθμεῖ στὰ

149.11 Ἄρχ. ... ἀγαθότητος Θεοῦ τὴν ὑπεράπειρον... (ἀκέφ.)
Χφ.: ΕΗΑΙ 400, φ. 193a¹⁰⁸.

ΚΖ΄ Ἰανουαρίου

150.1. Ἄρχ.: Ἀγάλλου πόλις πόλεων, πασῶν ἡ Βασιλεύουσα...

ᾠχος γ΄· Γυναῖκες ἀκουτίσθητε

ᾠεκδ.: ΜΚ, V, 258· ΜV, V, 231· ΜR, III, 401· Ἀκολουθία, 69· Παπαδάκης, Χρυσόστομος, 58.

151.2. Ἄρχ.: Ἡ τῶν πιστῶν ὀμίγηρις νῦν φαιδρῶς ἐορτάζει...

ᾠχος γ΄· Τοῖς μαθηταῖς συνέλθωμεν

Χφ.: Parisinus gr. 13, φ. 239r· 258, φ. 233v· Parisinus gr. 1615, φ. 362r-v· Μεγίστης Λαύρας Θ 32, φ. 257r.

152.3. Ἄρχ.: Τὰ ἦθη κατεχύρωσας τῶν εὐσεβῶν, Χρυσόστομε...

ᾠχος γ΄· Γυναῖκες ἀκουτίσθητε

Χφ.: Καυσοκαλυβίων (·)

153.4. Ἄρχ.: Ὡς κάλαμος ἡ γλῶσσα σου ὑπὸ τοῦ θεοῦ Πνεύματος...

ᾠχος γ΄· Γυναῖκες ἀκουτίσθητε

Χφ.: Μεγίστης Λαύρας I 65, φ. 299v· Καυσοκαλυβίων (·)¹⁰⁹.

154.5. Ἄρχ.: Ἡλίου τηλαυγέστερον τὴν κτίσιν κατελάμπρυνας...

ᾠχος γ΄· Γυναῖκες ἀκουτίσθητε

Χφ.: ΕΗΑΙ 400, φ. 339b¹¹⁰.

155.5. Ἄρχ. Τῆς μετανοίας κήρυξ, ἁμαρτωλῶν ἐγγυητής...

ᾠχος γ΄· Ὁ οὐρανὸν τοῖς ἄστροις

Χφ.: ΕΗΑΙ 400, φ. 339b¹¹¹.

Z. ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ

Π΄ Νοεμβρίου

156.1. Ἄρχ.: Ἡ τοῦ στόματός σου καθάπερ πυρρὸς ἐκλάμπασα χάρις...*

ᾠχος πλ. δ΄· Εἶς Θεὸς Κύριος

ἔξαποστειλάρια τοῦ ἁγίου Ἰωάννη καὶ ἓνα ἀκόμη (Φῶς ὁ πατήρ...) ἀπὸ τὸν κώδικα Parisinus gr. 346 (φ. 110r), τὸ ὅποιο, ὅμως, εἶναι τῆς Θεοτόκου.

108. Βλ. D. Getov, «Unedited Troparia», ὅ.π., σ. 184.

109. Γιὰ τὰ ὑπ' ἀριθμ. 2-4 ἔξαποστειλάρια βλ. Σ. Εὐστρατιάδης, «Ταμείον», ὅ.π., Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος 46 (1947) 264.

110. Βλ. D. Getov, «Unedited Troparia», ὅ.π., σ. 164.

111. Βλ. D. Getov, «Unedited Troparia», ὅ.π., σ. 177.

᾿Εκδ.: *HC*, 299· *GE*, 69· *ER*, 77· *EV*, 74· *HR*, 151· *HV* 266, 276· *MK*, III, 109, V, 246· *MV*, III, 96, V, 220· *MR*, II, 141, III, 387· *PeR*, 14· *PeV*, 6· *Ἀκολουθία*, 52· *Bess* III.4 (1908) 213· Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, *Στέφανος*, 116, 209· Παπαδάκης, *Χρυσόστομος*, 13, 18, 49-50, 152.

Η. ΜΕΓΑΛΥΝΑΡΙΑ

II^ο Νοεμβρίου

157.1. Ἄρχ.: *Χαίροις, χρυσορρήμων, νοῦς ὁ χρυσός...*

Ποιητής: Νικόλαος Μαλαξῶς

Χφ.: Marcianus gr. II 140, φ. χν (573ν)¹¹².

Θ. ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΑ

II^ο Νοεμβρίου

158.1. Ἄρχ.: *Χρυσορρήμων χρυσοργέ...*

Ποιητής: Νικόλαος Μαλαξῶς

᾿Εκδ.: *Μηναῖον Νοεμβρίου 1551*, φ. κ Vν· *Ἀνθολόγιον 1555*, φ. θ Ir¹¹³.

ΚΖ΄ Ἰανουαρίου

159.1. Ἄρχ.: *Δέχου νῦν ἡ βασιλις πόλεων...*

Ποιητής: Νικόλαος Μαλαξῶς

᾿Εκδ.: *Μηναῖον Ἰανουαρίου 1552*, φ. χ VIr¹¹⁴.

112. Δ. Στρατηγόπουλος, *Νικόλαος Μαλαξῶς*, ὄ.π., σ. 282-283, ἀρ. 77.

113. Δ. Στρατηγόπουλος, *Νικόλαος Μαλαξῶς*, ὄ.π., σ. 306, ἀρ. 32.

114. Δ. Στρατηγόπουλος, *Νικόλαος Μαλαξῶς*, ὄ.π., σ. 312, ἀρ. 70.